

Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastoa (Eurojust) koskevaa asetusta täydentävä lainsäädäntö

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2019:37

Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastoa (Eurojust) koskevaa asetusta täydentävä lainsäädäntö

Oikeusministeriö

ISBN PDF: 978-952-259-778-6
Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö
Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	12.7.2019	
Tekijät	Lainsäädäntöneuvos Mirja Salonen		
Julkaisun nimi	Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastoa (Eurojust) koskevaa asetusta täydentävä lainsäädäntö		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2019:37		
Diaari/hankenumero	1/481/2018, VN/5641/2018, OM048:00/2018	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN PDF	978-952-259-778-6	ISSN PDF	2490-1172
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-778-6		
Sivumäärä	46	Kieli	suomi
Asiasanat	rikosoikeus, rikosprosessi, syyttäjät, rikosoikeudellinen vastuu, EU		
Tiivistelmä	<p>Hallituksen esityksen muotoon laaditussa mietinnössä ehdotetaan täydentävää lainsäädäntöä, jota edellyttää 14.11.2018 annettu neuvoston asetusta (EU) 2018/1727 Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta. Uuden Eurojust-asetuksen tarkoituksena on perustaa nykyisen neuvoston päätöksellä perustetun Eurojustin seuraajaksi uusi virasto, ja säilyttää asetuksessa ne osat jotka ovat osoittautuneet tehokkaiksi Eurojustin hallinnossa ja toiminnassa, mutta samalla uudistaa viraston oikeudellista kehystä ja tehostaa sen toimintaa ja rakennetta.</p> <p>Esityksen tavoitteena on tehdä Eurojustia koskevaan lainsäädäntöön asetuksen edellyttämät muutokset. Selkeyden vuoksi asetuksesta aiheutuvat lainsäädäntömuutokset ehdotetaan tehtäväksi kumoamalla voimassa oleva Eurojust-laki, ja säätämällä uusi asetusta täydentävä Eurojust-laki. Ehdotettu laki vastaisi kuitenkin sisällöltään monelta osin voimassa olevaa lakia. Tätä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että asiallisesti Eurojustin toimintaan ei ole uuden asetuksen myötä tulossa suuria muutoksia, eikä myöskään nykyisessä lainsäädännössä kansallisella tasolla ole ilmennyt mainittavia ongelmia.</p> <p>Uusi Eurojust-laki ehdotetaan tulemaan voimaan asetuksen tullessa sovellettavaksi 12.12.2019, tai mahdollisimman pian sen jälkeen.</p>		
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	12.7.2019	
Författare	Lagstiftningsrådet Mirja Salonen		
Publikationens titel	Kompletterande lagstiftning till förordningen om Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete (Eurojust)		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2019:37		
Diarie-/projektnummer	1/481/2018, VN/5641/2018, OM048:00/2018	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN PDF	978-952-259-778-6	ISSN PDF	2490-1172
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-778-6		
Sidantal	46	Språk	finska
Nyckelord	straffrätt, straffprocess, åklagare, straffrättsligt ansvar, EU		
<p>Referat</p> <p>I betänkandet, som har formen av en regeringsproposition, föreslås sådan kompletterande lagstiftning som förutsätts i rådets förordning (EU) 2018/1727 av den 14 november 2018 om Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete (Eurojust), och om ersättning och upphävande av rådets beslut 2002/187/RIF. Den nya förordningen om Eurojust syftar till att inrätta en ny byrå för straffrättsligt samarbete, som är den rättsliga efterträdaren till Eurojust, som inrättades genom rådets beslut. I förordningen bevaras de delar som har visat sig vara effektiva vid hanteringen och driften av Eurojust, men samtidigt moderniseras byråns rättsliga ram, och dess funktion och struktur effektiviseras.</p> <p>Syftet med propositionen är att genomföra de ändringar i lagstiftningen om Eurojust som förordningen förutsätter. För tydlighetens skull föreslås det att de lagändringar som föranleds av förordningen genomförs genom att den gällande lagen om genomförandet av vissa bestämmelser i beslutet om Eurojust upphävs och att det stiftas en ny lag om Eurojust som kompletterar förordningen. Den föreslagna lagen motsvarar dock till innehållet den gällande lagen på många sätt. Detta kan anses vara ändamålsenligt med tanke på att den nya förordningen inte innebär några stora ändringar i Eurojusts verksamhet. Det har inte heller förekommit några nämnvärda problem i den gällande lagstiftningen på nationell nivå.</p> <p>Den nya lagen om Eurojust föreslås träda i kraft den 12 december 2019 när förordningen blir tillämplig, eller så snart som möjligt efter det.</p>			
Förläggare	Justitieministeriet		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Justice		12.7.2019
Authors	Mirja Salonen, Senior Ministerial Adviser, Legislative Affairs		
Title of publication	Legislation complementing the Regulation on the European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Justice, Memorandums and statements 2019:37		
Register number	1/481/2018, VN/5641/2018, OM048:00/2018	Subject	Memorandums and statements
ISBN PDF	978-952-259-778-6	ISSN PDF	2490-1172
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-778-6		
Pages	46	Language	Finnish
Keywords	criminal law, criminal procedure, prosecutors, criminal liability, EU		
<p>Abstract</p> <p>The report, drafted in the form of a Government proposal, presents a proposal concerning complementary legislation required by Regulation of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on the European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust), and replacing and repealing Council Decision 2002/187/JHA. The purpose of the new Eurojust Regulation is to establish a new agency as a successor of Eurojust established by Council Decision and to maintain those elements that have proven to be efficient in the governance and operation of Eurojust, while modernising its legal framework and improving the efficiency of its activities and structure.</p> <p>The aim of this proposal is to amend the legislation concerning Eurojust as required by the Regulation. For the sake of clarity, it is suggested that the legislative amendments required by the new Regulation will be implemented by repealing the current Act concerning Eurojust and by adopting a new Act on Eurojust complementing the Eurojust Regulation. In terms of its content, however, the new act would in many respects be quite similar to the act currently in force. This can be considered appropriate, taking account of the fact that the new Regulation will not introduce any substantive changes to the activities of Eurojust, nor have there been any notable problems relating to the current legislation on the national level.</p> <p>The new Act on Eurojust would enter into force at the same time when the Regulation becomes applicable, i.e. on 12 December 2019 or as soon as possible after that date.</p>			
Publisher	Ministry of Justice		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Yleisperustelut.....	10
1 Johdanto.....	10
2 Nykytila	12
2.1 Suomen lainsäädäntö ja käytännöt	12
2.2 Eurojustin toiminta.....	16
3 Asetuksen pääasiallinen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön.....	17
4 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	23
5 Esityksen vaikutukset	24
6 Asian valmistelu.....	25
Yksityiskohtaiset perustelut.....	26
1 Lakiehdotuksen perustelut	26
1.1 Laki Euroopan Unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta	26
2 Voimaantulo	36
3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	36
LAKIEHDOTUS.....	39
LAGFÖRSLAG	43

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Neuvoston asetus (EU) 2018/1727 Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annettiin 14 päivänä marraskuuta 2018. Asetusta sovelletaan 12 päivästä joulukuuta 2019 alkaen.

Oikeusministeriö asetti 18 päivänä lokakuuta 2018 työryhmän valmistelemaan asetuksen edellyttämää täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Työryhmän tehtävänä oli valmistella asetusta täydentävät ja sen voimaantulosta muutoin johtuvat tarpeelliset kansalliset säännökset. Työryhmän tuli laatia mietintönsä hallituksen esityksen muotoon. Työryhmä kokoontui 6 kertaa. Työryhmän toimikausi päättyi 31 päivänä toukokuuta 2019.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen oikeusministeriöstä ja jäseniksi lainsäädäntöneuvos Mirja Salonen oikeusministeriöstä, neuvotteleva virkamies Miia Ljungqvist oikeusministeriöstä, valtiosyyttäjä Tuuli Eerolainen Valtakunnansyyttäjänvirastosta, poliisijohtaja Hannele Taavila sisäministeriöstä, poliisitarkastaja Anssi Kangas Poliisihallituksesta sekä valvontapäällikkö Esko Hirvonen Tullista. Lisäksi työryhmä kuuli työskentelynsä aikana Eurojustin kansallista jäsentä valtiosyyttäjä Piia Vottosta ja elokuun 2019 alusta lukien kansalliseksi jäseneksi nimitettyä kihlakunnansyyttäjä Lilja Limingojaa, sekä asiantuntijoina lainsäädäntöneuvos Niklas Vainiota ja lainsäädäntöneuvos Tanja Jaatista oikeusministeriöstä.

Työryhmän mietintö sisältää ehdotukset asetuksen edellyttämäksi täydentäväksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö on yksimielinen.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa mietintönsä kunnioittavasti oikeusministeriölle.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2019

Juho Martikainen

Mirja Salonen

Miia Ljungqvist

Tuuli Eerolainen

Hannele Taavila

Anssi Kangas

Esko Hirvonen

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust). Ehdotettu lainsäädäntö täydentäisi 12 joulukuuta 2019 lukien sovellettavaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta. Uusi laki korvaisi voimassa olevan lain Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta. Uusi Eurojust-laki vastaisi pitkälti voimassa olevaa lakia, joskin osa nykyisestä sääntelystä ehdotetaan jätettäväksi tarpeettomana pois, sillä kyseisistä asioista on jo säädetty asetuksessa. Asetuksen voimaantulo ei aiheuta merkittäviä muutoksia Eurojustin operatiiviseen toimintaan, vaan muutokset liittyvät suurilta osin Eurojustin hallinnon järjestämiseen. Ehdotetun lain on tarkoitus tulla voimaan asetuksen tullessa sovellettavaksi 12 joulukuuta 2019 tai mahdollisimman pian sen jälkeen.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Haagissa sijaitsevan Eurojustin tehtävänä on tukea kansallisten viranomaisten välistä oikeudellista koordinaointia ja yhteistyötä, jolla torjutaan terrorismia ja vakavaa, useampaa kuin yhtä EU-maata koskevaa järjestäytyneitä rikollisuutta. Tehtäviensä suorittamiseksi Eurojust järjestää koordinaointikokouksia, rahoittaa ja järjestää asiantuntija-apua yhteisiin tutkintaryhmiin ja organisoii yhteistyötä koordinaointikeskusten avulla.

Eurojust perustettiin neuvoston päätöksellä 2002/187/YOS, ja sen tarkoituksena oli tehostaa vakavan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa Euroopan unionissa. Eurojustia koskevaan päätökseen tehtiin vuonna 2008 laajoja muutoksia. Suomessa Eurojustia koskeva päätös on pantu kansallisesti täytäntöön Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetulla lailla (742/2010; jäljempänä *Eurojust-laki*).

Joulukuussa vuonna 2009 voimaan tulleen sopimuksen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta (SEUT-sopimus) 85 artiklassa todetaan, että Eurojustin tehtävänä on tukea ja tehostaa kansallisten tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten välistä koordinaointia ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, joka koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syyte-toimia. Artiklassa säädetään myös, että Eurojustin rakenne, toiminta, toiminta-ala ja tehtävät määritellään tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla. Käytännössä tämä tarkoittaa, että SEUT-sopimuksen voimaantulon jälkeen Eurojustin säädösperusta on edellyttänyt uudistamista. Komissio antoi 17 heinäkuuta 2013 ehdotuksen Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastoa (Eurojust) koskevaksi asetukseksi. Ehdotuksen tarkoituksena oli perustaa nykyisen neuvoston päätöksellä perustetun Eurojustin seuraajaksi uusi virasto ja säilyttää asetuksessa ne osat jotka ovat osoittautuneet tehokkaiksi Eurojustin hallinnossa ja toiminnassa, mutta samalla uudistaa viraston oikeudellista kehystä ja tehostaa sen toimintaa ja rakennetta. Asetus hyväksyttiin marraskuussa 2018 (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2018/1727, annettu 14 päivänä marraskuuta 2018, Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen

2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta; jäljempänä *asetus*). Asetusta sovelletaan 12 päivästä joulukuuta 2019 alkaen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus on yhteisön oikeuden mukaisesti voimassa sellaisenaan eikä sitä saa selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Asetusta ei yleensä saa kirjoittaa uudestaan eikä muutenkaan sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön. Asetus voi kuitenkin edellyttää täydentäviä kansallisia säännöksiä. Lisäksi tietyissä kysymyksissä asetukseen on saatettu jättää kansallista liikkumavaraa. Uusi Eurojust-asetus edellyttää joiltain osin täydentävää kansallista lainsäädäntöä, ja tietyiltä osin asetuksessa on jätetty kansallista liikkumavaraa, mistä syystä kyseisistä asioista on syytä säätää laissa. Asetuksen säännösten tulkinta jää kuitenkin lain soveltajan tehtäväksi.

2 Nykytila

2.1 Suomen lainsäädäntö ja käytännöt

Voimassa oleva Eurojust-laki sisältää säännökset kansallisesta jäsenestä ja hänen toimivallastaan, varajäsenestä, avustajasta, Suomen edustajasta Eurojustin yhteisessä valvontaelimessä sekä kansallisista yhteyshenkilöistä ja heidän pääsystään Eurojustin asianhallintajärjestelmään. Lisäksi laissa on säännökset tietojen toimittamisesta kansalliselle jäsenelle, henkilötietojen luovuttamisesta Eurojustille, henkilötietojen luovuttamisesta Eurojustilta Euroopan unionin ulkopuoliselle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle sekä henkilötietojen tarkastamisesta.

Lain 2 §:n 1 momentin mukaan Suomea Eurojustissa edustaa kansallinen jäsen, jonka toimikausi on neljä vuotta. Toimikausi voidaan uudistaa kerran. Kansallinen jäsen nimitetään pykälän 2 momentin mukaan määräaikaiseen virkasuhteeseen valtiosyyttäjäksi valtakunnansyyttäjän toimistoon. Jäsenen nimittämiseen ja kelpoisuusvaatimuksiin sovelletaan, mitä valtiosyyttäjän nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään.

Kansallisen jäsenen toimivalta ja tehtävät on määritelty lain 3 §:ssä. Kansallisella jäsenellä on ensinnäkin Syyttäjälaitoksesta annetun lain (2019/32) 10 §:ssä tarkoitettu toimivalta Eurojustin toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansallisella jäsenellä on syyttäjän toimivalta koko maassa. Toimivalta kattaa kuitenkin vain Eurojustin tehtäviin kuuluvat rikosasiat. Kansallisella jäsenellä on syyttäjän toimivaltansa johdosta laajat tiedonsaantioikeudet muiden viranomaisten rekistereistä Syyttäjälaitoksesta annetun lain 22 §:n mukaisesti. Edelleen Eurojust-lain 3 §:n 1 momentin mukaan kansallinen jäsen on toimivaltainen vaihtamaan tietoja Euroopan petostentorjuntaviraston kanssa Eurojust-päätöksen 26 artiklan 5 kohdassa mainitussa tarkoituksessa.

Pykälän 2 momentissa on asetettu kansalliselle jäsenelle velvollisuus viipymättä ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle tietoonsa tulleista seikoista, jotka liittyvät tai voivat liittyä Suomessa käsiteltävänä olevaan rikosasiaan. Hänen on myös viipymättä toimitettava vieraasta valtiosta saamansa rikosoikeudellista yhteistyötä koskeva pyyntö toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Säännöksen tarkoituksena on ollut määrittää kansallisen jäsenen ja Suomen toimivaltaisten viranomaisten välistä toimivallanjakoa, jonka mukaan päävastuu rikosasian käsittelystä on kansallisella viranomaisella.

Lain 3 §:n 3 momentti sisältää luettelon toimista, joita kansallinen jäsen voi tehdä toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä tai suostumuksella. Tällaisia asioita ovat 1) rikosasian saattaminen Eurojustin käsiteltäväksi, 2) pyynnön tekeminen vieraalle valtiolle rikosoikeudelliseen yhteistyöhön liittyen, 3) päätöksen tekeminen esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän toimivaltaan kuuluvan rikosoikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön täytäntöönpanosta Suomessa, 4) päätöksen tekeminen Eurojustin järjestämässä koordinoitukokouksessa tarpeelliseksi katsotun esitutkintatoimenpiteen suorittamisesta Suomessa ja 5) päätöksen tekeminen luvan myöntämisestä valvottuun läpilaskuun tai sen koordinoimisesta Suomessa. Säännöksen tarkoituksena on perusteluiden mukaan muun muassa helpottaa kansallisten viranomaisten toimintaa mahdollistamalla sen, että nämä voivat valtuuttaa kansallisen jäsenen toimimaan puolestaan oikeudelliseen yhteistyöhön liittyvien pyyntöjen laatimisessa ja niiden täytäntöönpanossa sekä silloin, kun Eurojust koordinoi useaa jäsenvaltiota koskevan rikosasian tutkintaa tai syytetoimia. Mainitussa 3 kohdassa kansallisen jäsenen toimivalta on rajattu vain sellaisiin toimenpiteisiin, joista Suomessa päättää esitutkintaviranomainen tai syyttäjä. Kansalliselle jäsenelle ei siis ole mahdollista siirtää toimivaltaa päättää sellaisista täytäntöönpanotoimista, joista Suomessa päättää tuomioistuin. Säännöksen perusteluissa on todettu rajauksen olevan perusteltu, sillä valtiosääntöoikeudellisesti saattaisi olla ongelmallista siirtää tuomioistuimelle kuuluvaa päätösvaltaa kansalliselle jäsenelle. Momentin 4 ja 5 kohtien tarkoituksena on ollut mahdollistaa se, että esimerkiksi tutkinnanjohtaja tai valvotusta läpilaskusta päättävä virkamies voi valtuuttaa kansallisen jäsenen tarvittaessa päättämään Eurojustin koordinoitukokouksessa sovittun toimenpiteentoteuttamisesta Suomessa, jos asianomainen virkamies itse ei ole päässyt kokoukseen osallistumaan.

Pykälän 4 momentti koskee kansallisen jäsenen toimivaltuuksia kiireellisissä tilanteissa. Säännöksen tarkoituksena on ollut turvata kansallisen jäsenen mahdollisuudet toimia nopeaa päätöstä edellyttävässä tilanteessa, joissa hän ei saa yhteyttä Suomessa viranomaiseen, jolla on toimivalta päättää toimenpiteestä. Momentin mukaan kansallinen jäsen voi tällaisissa tilanteissa päättää 3 momentin 3–5 kohdassa mainituista toimenpiteistä. Perusteluiden mukaan kansallisen jäsenen päätösvaltaa kiiretilanteissa on pyritty rajaamaan siten, että säännökseen ei käytännössä olisi tarvetta turvautua. Tämä johtuu siitä, että Suomessa toimii päivystysjärjestelmä sekä esitutkintaviranomais- että syyttäjäorganisaatioissa. Kansallisen jäsenen toimivaltaa rajoittaa se, että hänen on säännöksen mukaan oltava aina ennen päätöksen tekemistä yhteydessä Suomen viranomaiseen, joka vastaa toimenpiteen käytännön toteuttamisesta. Näin varmistetaan siitä, että toimenpide toteutetaan asianmukaisesti ja voimassaolevia menettelysäännöksiä noudattaen. Momentissa edellytetään lisäksi, että toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava viranomaiselle, jolla on toimivalta päättää toimenpiteestä. Tämän jälkeen mainitulla viranomaisella olisi toimivalta päättää toimenpiteen jatkamisesta tai sen keskeyttämisestä.

Pykälän 5 momentissa on säännös siitä, että kansallinen jäsen voi käyttää asian käsittelyssä Eurojustissa toimivaltansa nojalla saamiaan henkilötietoja salassapitosääntösten estämättä. Pykälän 6 momentissa on viittaussäännös, jonka mukaan kansallisen jäsenen osallistumisesta yhteiseen tutkintaryhmään säädetään yhteisistä tutkintaryhmistä annetussa laissa (1313/2002). Momentissa on lisäksi säännös siitä, että menettelystä kansallisen jäsenen toimivaltaan kuuluvissa asioissa on muutoin voimassa mitä siitä on erikseen säädetty tai sovittu.

Eurojust-lain 4 § koskee kansallisen jäsenen varajäsentä. Jäsenelle nimetään vähintään yksi varajäsen ja tämä on täytettävä kansallisen jäsenen kelpoisuusvaatimukset. Käytännössä tämä tarkoittaa oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkintoa. Varajäsen toimii tarvittaessa kansallisen jäsenen sijaisena. Varajäsenen toimikausi on neljä vuotta ja se voidaan uudistaa. Varajäsenen määrää valtakunnansyyttäjän toimisto. Varajäsenellä on lain 3 §:ssä säädetty toimivalta, kun hän toimii kansallisen jäsenen sijaisena. Käytännössä varajäseniä on nimetty yksi, ja varajäsen on hoitanut tehtäviään Suomesta käsin muiden virkatehtäviensä ohella. Varajäsenenä on useimmiten toiminut kansallisena jäsenenä aiemmin toiminut syyttäjä.

Lain 5 § puolestaan koskee kansallisen jäsenen avustajaa. Valtakunnansyyttäjän toimisto määrää kansalliselle jäsenelle vähintään yhden avustajan. Toimikausi on neljä vuotta ja se voidaan uudistaa. Avustaja voi toimia kansallisen jäsenen sijaisena, jos hän täyttää kansallisen jäsenen kelpoisuusvaatimukset. Avustaja eroaa varajäsenestä siinä, ettei avustajalle ole asetettu erityisiä kelpoisuusvaatimuksia. Näin ollen avustajana on voinut toimia esimerkiksi poliisihallinnon edustaja, jolla ei ole oikeustieteen tutkintoa. Käytännössä avustajia on ollut useampia ja nämä ovat pääasiallisesti olleet Syyttäjälaitoksen virkamiehinä. Lisäksi Eurojustissa kansallisen jäsenen apuna on voinut toimia valtakunnansyyttäjän toimiston määräämä kansallinen asiantuntija, jonka toimikausi on vaihdellut kuuden ja kymmenen kuukauden välillä. Pääasiassa kansallisena asiantuntijana on toiminut syyttäjä.

Suomen edustajasta Eurojustin yhteisessä valvontaelimessä säädetään lain 6 §:ssä. Sen mukaan oikeusministeriö nimeää Suomen edustajan Eurojust-päätöksen 23 artiklan nojalla perustettuun yhteiseen valvontaelimeen. Kyseessä on jäsenvaltioiden edustajista koottu riippumaton elin, joka valvoo henkilötietojen käsittelyyn liittyvää toimintaa Eurojustissa.

Kansallisista yhteyshenkilöistä säädetään lain 7 §:ssä. Säännöksen mukaan valtakunnansyyttäjän toimisto nimeää yhden tai useamman Eurojust-päätöksen 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kansallisen yhteyshenkilön. Kansallisten yhteyshenkilöiden pääsystä Eurojustin asianhallintajärjestelmään säädetään 8 §:ssä.

Lain 9 § koskee tietojen toimittamista kansalliselle jäsenelle. Rikosasian käsittelystä vastaavan viranomaisen on toimitettava kansalliselle jäsenelle Eurojust-päätöksessä määriteltyjä tietoja sekä terrorismirikoksia koskevasta tiedonvaihdosta ja yhteistyöstä tehdyn neuvoston päätöksen 2005/671/YOS 2 artiklassa tarkoitettujen tietojen lisäksi muut tiedot, jotka ovat tarpeen Eurojustin tehtävien hoitamiseksi. Tietojen toimittamisvelvoite on näin ollen melko laaja ja myös väljästi muotoiltu. Henkilötietojen luovuttamisesta Eurojustille säädetään 10 §:ssä. Eurojustille voidaan pykälän 1 momentin mukaan luovuttaa Eurojustin pyynnöstä sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien suorittamista varten tarpeelliset tiedot rikosrekisteristä ja muista oikeushallinnon henkilörekistereistä samoin edellytyksin kuin syyttäjälle. Pykälän 2 momentin mukaan tietojen luovuttamiseen Eurojustille poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilörekistereistä sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 25 §:ää, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 35 §:ää, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 23 §:ää sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 30 §:ää. Pykälän 3 momentissa on todettu, että rekisterinpitäjä päättää 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luovuttamisesta. Tiedot luovutetaan Eurojustille kansallisen jäsenen välityksellä.

Lain 11 § koskee henkilötietojen luovuttamista Eurojustilta Euroopan unionin ulkopuoliselle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Säännöksen mukaan kansallinen jäsen voi antaa suostumuksensa 9 §:n nojalla Eurojustille luovutetun henkilötiedon luovuttamiseen Eurojustilta kolmannelle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle edellyttäen, että tieto saadaan Suomen lain mukaan luovuttaa asianomaiselle vieraille valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Säännös vastaa Eurojust-päätöstä, jonka mukaan luvan luovuttamiselle antaa kansallinen jäsen. Ennen suostumuksen antamista jäsenen on säännöksen mukaan tarvittaessa neuvoteltava tiedot luovuttaneen viranomaisen kanssa.

Lain viimeinen varsinainen säännös koskee henkilötietojen tarkastamista. Lain 12 §:n mukaan mukaan Eurojustin käsittelemien henkilötietojen tarkastamista koskeva pyyntö on esitettävä valtakunnansyyttäjän toimistolle. Valtakunnansyyttäjän toimiston on viipymättä toimitettava pyyntö Eurojustin käsiteltäväksi.

Eurojustia ja kansallista jäsentä koskevaa sääntelyä on myös muualla lainsäädännössä, muun muassa laissa yhteisistä tutkintaryhmistä (1313/2002). Sen 1 §:n 2 momentin mukaan ilmoitus aikomuksesta perustaa yhteinen tutkintaryhmä tulee tehdä Eurojustin Suomen kansalliselle jäsenelle, jos tutkintaryhmän toiminta liittyy Eurojustin toimivaltaan tai tehtäviin. Toimivaltainen syyttäjä voi ilmoittautua tutkintaryhmän jäseneksi. Lisäksi 2 §:n 2 momentissa säädetään, että jos tutkintaryhmä koskee Suomea ja tutkintaryhmää varten myönnetään Euroopan unionin rahoitusta, tutkintaryhmään on kutsuttava Eurojustin Suomen kansallinen jäsen.

2.2 Eurojustin toiminta

Eurojustissa on 28 kansallista jäsentä, yksi kustakin jäsenmaasta. Kansalliset jäsenet hoitavat yhdessä Eurojustille annettua tehtävää eli koordinoivat kansallisia viranomaisia tutkinta- ja syytetoimien eri vaiheissa. Eurojustissa ratkotaan myös käytännön ongelmia, joita aiheutuu jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien eroista. Eurojustin kotipaikassa Haagissa työskentelevät kansalliset jäsenet ovat syyttäjiä, tuomareita tai vastaavaa toimivaltaa käyttäviä esitutkintaviranomaisia. Heidän lisäksi Eurojustin hallinnossa työskentelee 260 henkilöä. Kansallisia jäseniä avustavat varajäsenet, avustajat ja kansalliset asiantuntijat. Eurojustilla on myös yhteistyösopimuksia kolmansien valtioiden kanssa, ja Eurojustissa voi työskennellä yhteyssyyttäjiä kyseisistä maista. Yhteistyösopimusten tarkoituksena on kehittää Eurojustin ja kolmansien maiden välisiä suhteita ja tehostaa yhteistyötä ja tietojen vaihtoa vakavan rikollisuuden, erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjumiseksi. Viimeisimmät yhteistyösopimukset on tehty vuonna 2018 Albanian ja Georgian kanssa. Vuonna 2019 on valmisteltu yhteistyösopimuksia Tanskan ja Serbian kanssa.

Eurojust käsittelee noin 2000 tapausta vuodessa. Koordinointikokouksia pidetään vuosittain noin 200. Niihin kokoontuu kansallisia oikeus-, tutkinta- ja syyttäjäviranomaisia eri jäsenvaltioista ja tarvittaessa kolmansista valtioista. Kokouksissa selvitetään tapausten käsittelyyn liittyviä ongelmia ja suunnitellaan operatiivisia toimia, kuten samanaikaisia pidätyksiä ja kotietsintöjä. Koordinointikokouksissa keskitytään tapauksiin, jotka edustavat neuvoston pääpainopisteiksi määrittämiä rikoslajeja. Näitä ovat terrorismirikokset, huumausainerikokset, ihmiskauppa, petokset, korruptionrikokset, tietoverkkorikokset, rahanpesurikokset ja muut järjestäytyneiden rikollisryhmien lailliseen talouteen kohdistamat teot.

Suomen osaston käsittelemiä uusia operatiivisia juttuja avattiin vuoden 2018 aikana yhteensä 77. Edellisenä vuonna 2017 vastaava luku oli 60 ja vuonna 2016 yhteensä 69. Vaikka uusien operatiivisten juttujen kokonaismäärä nousi edellisistä vuosista 2016 ja 2017, niin osaston kokonaistyömäärä on kuitenkin pysynyt viime vuosina lähes samalla tasolla. Vuoden 2018 päättyessä Suomen osastolla oli avoimena yhteensä 61 operatiivista juttua.

Suomen kansallisilta viranomaisilta tuli vuoden 2018 aikana yhteensä 46 uutta operatiivista juttua. Useimmiten toisena kohdevaltiona oli Espanja, Italia, Ranska, Alankomaat, Malta tai Viro. Muut maat avasivat Suomelle yhteensä 31 uutta operatiivista juttua. Näistä uusista jutuista useimmat avasivat Alankomaat, Itävalta ja Saksa.

Suomen omassa kansallisessa koordinointijärjestelmässä on 12 edustajaa (15.2.2019), joista kuusi edustaa Syyttäjälaitosta, viisi poliisia ja yksi Tullia.

3 Asetuksen pääasiallinen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

Asetuksessa on yhdeksän lukua, joiden sisältöä ja suhdetta Suomen lainsäädäntöön esitellään seuraavassa lyhyesti. Voimassa olevaa Eurojust-lakia ja Eurojustin toimintaan liittyviä käytäntöjä Suomessa on esitelty tarkemmin edellä jaksossa 2.1.

Asetuksen ensimmäinen luku sisältää säännökset Eurojustin perustamisesta, tavoitteista ja tehtävistä.

Asetuksen 1 artiklan mukaan asetuksella perustettava Eurojust korvaa päätöksellä 2002/187/YOS perustetun Eurojustin ja on sen seuraaja. Eurojustin tehtävät täsmennetään asetuksen 2 artiklassa. Sen mukaan Eurojust tukee ja tehostaa jäsenvaltioiden viranomaisten, Europolin, Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) ja Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) toteuttamien operaatioiden ja sekä niiden toimittamien tietojen perusteella kansallisten tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten toiminnan yhteensovittamista ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, jota Eurojust on toimivaltainen käsittelemään, jos rikollisuus koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syytetoimia. Eurojust hoitaa tehtäviään jäsenvaltioiden viranomaisten pyynnöstä, omasta aloitteestaan tai EPPO:n pyynnöstä.

Eurojustin toimivalta on määritelty 3 artiklassa, jonka 1 kohdan mukaan toimivalta kattaa asetuksen liitteessä 1 luetellut vakavan rikollisuuden muodot. Näitä ovat terrorismi, järjestäytynyt rikollisuus, laitton huumausainekauppa, rahanpesu, ydin- ja radioaktiivisiin aineisiin liittyvät rikokset, maahanmuuttajien salakuljetus, ihmiskauppa, varastettujen ajoneuvojen laittomaan kauppaan liittyvä rikollisuus, tahallinen henkirikos, pahoinpitely ja vakavan ruumiinvamman aiheuttaminen, ihmisen elinten ja kudosten laitton kauppa, ihmisryöstö, vapaudenriisto ja panttivangin ottaminen, rasismi ja muukalaisviha, ryöstö ja törkeä varkaus, kulttuuriomaisuuden, mukaan lukien antiikki- ja taide-esineiden, laitton kauppa, kavallus ja petos, unionin taloudellisia etuja vahingoittavat rikokset, sisäpiirikauppa ja finanssimarkkinoiden manipulointi, ryöstön tapainen kiristys ja kiristys, tuotteiden luvaton väärentäminen ja jäljentäminen, hallinnollisten asiakirjojen väärentäminen ja kaupankäynti väärennöksillä, rahan ja maksuvälineiden väärentäminen, tietotekniikkarikollisuus, lahjonta, laitton ase-, ammus- ja räjähteiden kauppa, uhanalaisten eläinlajien laitton kauppa, ympäristörikollisuus, mukaan lukien alusten aiheuttama meren pilaantuminen, hormonivalmisteiden ja muiden kasvua edistävien aineiden laitton kauppa, seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaalinen riisto, mukaan lukien lasten hyväksikäyttöön liittyvä materiaali ja lapsen houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin, joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset.

Muiden kuin edellä mainittujen rikollisuuden muotojen osalta Eurojust voi lisäksi avustaa tutkinta- ja syytetoimissa, jos jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen sitä pyytää. Eurojust voi jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä avustaa myös tutkinta- ja syytetoimissa, jotka koskevat vain tätä jäsenvaltiota ja kolmatta maata sillä edellytyksellä, että kyseisen kolmannen maan kanssa on tehty yhteistyösopimus tai yhteistyöjärjestely, tai sillä edellytyksellä, että tietyssä tapauksessa tällaisen avun antamiseen liittyy keskeinen etu. Artiklan 2 kohdan mukaan Eurojust käyttää toimivaltaansa unionin taloudellisia etuja vahingoittavissa rikoksissa tapauksissa, joihin liittyy jäsenvaltioita, jotka osallistuvat EPPO:n perustamista koskevaan tiiviimpään yhteistyöhön, mutta joiden osalta EPPO:lla ei ole toimivaltaa tai se päättää olla käyttämättä toimivaltaansa.

Asetuksen 4 artiklassa on listattu Eurojustin operatiiviset tehtävät, joita ovat muun muassa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten avustaminen tutkinta- ja syytetoimien parhaan mahdollisen koordinoinnin varmistamiseksi, erilainen yhteistyö rikos oikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston, EPPO:n ja Europolin kanssa sekä operatiivisen, teknisen ja taloudellisen tuen antaminen jäsenvaltioiden rajat ylittävälle operaatioille ja tutkintatoimille. Asetuksen 5 artikla koskee operatiivisten ja muiden Eurojustin tehtävien hoitamista ja, siinä on määritelty muun muassa, millaisissa asioissa Eurojust toimii kansallisten jäsentensä muodostamana kollegiona.

Asetuksen toisessa luvussa on säännökset Eurojustin rakenteesta ja organisaatiosta.

Eurojust muodostuu 6 artiklan mukaan kansallisista jäsenistä, kollegiosta, johtokunnasta ja hallintojohtajasta. Kansallisten jäsenten asemaa koskevan 7 artiklan mukaan Eurojustissa on kustakin jäsenvaltiosta yksi jäsenvaltion oman oikeusjärjestelmänsä mukaisesti lähettämä kansallinen jäsen. Kansallisen jäsenen tavanomaisen työskentelypaikan on oltava Eurojustin kotipaikassa. Kutakin kansallista jäsentä avustaa yksi varajäsen ja avustaja. Varajäseniä ja avustajia voi olla myös useampia. Kansallisilla jäsenillä ja varajäsenillä on oltava syyttäjän, tuomarin tai kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti syyttäjän tai tuomarin toimivaltaa vastaavaa toimivaltaa käyttävän oikeusviranomaisen edustajan asema. Kansallisten jäsenten ja heidän varajäsentensä toimikausi on viisi vuotta, ja se voidaan uusida kerran. Tältä osin asetus poikkeaa nykyisestä Eurojust-laista, jonka mukaan toimikausi on neljä vuotta. Asetuksen siirtymäjärjestelyitä koskevan 80 artiklan 2 kohdassa todetaan, että aiemman neuvoston päätöksen mukaisesti lähetetyt kansalliset jäsenet toimivat Eurojustin kansallisina jäseninä asetuksen voimaan tultuakin, ja heidän toimikauttaan voidaan jatkaa kerran asetuksen voimaan tultua riippumatta siitä, onko toimikautta jatkettu aiemmin. Lisäksi asetus poikkeaa aiemmasta Eurojust-päätöksestä ja Eurojust-laista siinä, että kansallisella jäsenellä ja varajäsenellä on oltava käytännössä syyttäjän tai tuomarin asema. Euro-

just-päätöksen mukaan kansallisena jäsenenä on voinut toimia myös esitutkintaviranomaisen toimivaltuudet omaava henkilö. Eurojust-laissa kansallisen jäsenen ja varajäsenen nimittäminen on sidottu syyttäjän kelpoisuusvaatimuksiin.

Kansallisten jäsenten valtuudet on määritelty *8 artiklassa*. Kansallisilla jäsenillä on muun muassa valtuudet olla suoraan yhteydessä jäsenvaltioiden toimivaltaisiin kansallisiin viranomaisiin tai muihin toimivaltaisiin unionin elimiin, ja vaihtaa niiden kanssa tietoja, tukea keskinäistä oikeusapua tai vastavuoroista tunnustamista koskevien pyyntöjen esittämistä tai täytäntöönpanoa ja osallistua yhteisten tutkintaryhmien toimintaan. Tämän lisäksi jäsenvaltiot voivat myöntää kansallisille jäsenille lisävaltuuksia kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Kansallisilla jäsenillä on oltava *9 artiklan* mukaan pääsy, tai ainakin mahdollisuus saada tietoja, kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti rikosrekistereistä, pidätettyjen henkilöiden rekistereistä, tutkintarekistereistä, DNA-rekistereistä sekä jäsenvaltioidensa viranomaisten muista rekistereistä, jos kyseiset tiedot ovat tarpeen heidän tehtäviensä hoitamiseksi. Suomessa tällaisia tietoja kerätään rikos- ja sakkorekisterin lisäksi esimerkiksi poliisin henkilörekistereistä. Asetuksessa määritellyt toimivaltuudet vastaavat Eurojust-päätöksen ja nykyisen Eurojust-lain mukaisia kansallisen jäsenen toimivaltuuksia.

Artiklat 10–15 sisältävät tarkemmat säännökset Eurojustin kollegiosta. Artiklat koskevat kollegion kokoonpanoa, Eurojustin puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa, puheenjohtajan tehtävään valintaan liittyvää korvausjärjestelyä, kollegion kokouksia, kollegion äänestysääntöjä sekä vuotuista ja monivuotista ohjelmasuunnittelua. Asetuksen *16 artikla* koskee johtokunnan toimintaa, ja *17 ja 18 artiklat* puolestaan hallintojohtajan asemaa ja velvollisuuksia.

Asetuksen kolmannessa luvussa säädetään tarkemmin Eurojustin operatiivisista asioista.

Asetuksen *19 artikla* koskee päivystävää koordinaatiota, jolla on oltava valmius vastaanottaa ja käsitellä sille toimitettuja pyyntöjä kaikkina vuorokauden aikoina. Päivystävää koordinaatiota hoitaa kustakin jäsenvaltiosta yksi päivystävän koordinaation edustaja, joka voi olla joko kansallinen jäsen, hänen varajäsenensä, avustaja, jolla on oikeus toimia kansallisen jäsenen sijaisena, tai kansallinen asiantuntija. Päivystyksen järjestämisestä ei ole säännöksiä nykyisessä Eurojust-laissa, mutta Eurojust-päätös velvoittaa tällaisen järjestämiseen ja käytännössä päivystystä on Suomessa hoidettu siten, että päivystäjinä ovat toimineet kansallinen jäsen, varajäsen ja avustajat. Asetuksen *20 artikla* puolestaan koskee Eurojustin kansallista koordinoitijärjestelmää. Kunkin jäsenvaltion on ensinnäkin nimitettävä yksi tai useampi kansallinen yhteyshenkilö Eurojustia varten. Kansalliset yhteyshenkilöt vastaavat oman jäsenvaltionsa kansallisen koordinoitijärjestelmän toiminnasta. Kunkin jäsenvaltion on perustettava Eu-

rojustin kansallinen koordinoitijärjestelmä seuraavien henkilöiden toiminnan koordinoimiseksi; a) Eurojustin kansalliset yhteyshenkilöt; b) EPPO:n toimivaltaa koskevia kysymyksiä käsittelevät kansalliset yhteyshenkilöt; c) Eurojustin terrorismiasioiden kansallinen yhteyshenkilö; d) rikosoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston kansallinen yhteyshenkilö ja enintään kolme muuta Euroopan oikeudellisen verkoston yhteysviranomaista; e) yhteisten tutkintaryhmien verkoston kansalliset jäsenet ja yhteyspisteet ja päätöksillä 2002/494/YOS, 2007/845/YOS ja 2008/852/YOS perustettujen verkostojen kansalliset jäsenet ja yhteyspisteet; f) soveltuvin osin muut asiankuuluvat oikeusviranomaiset. Vastaava säännös sisältyy Eurojust-päätökseen. Eurojust-laissa tosin on säännös ainoastaan kansallisen yhteyshenkilön nimeämisestä (7 §), mutta Suomi on perustanut koordinoitijärjestelmän ja nimennyt ryhmään edustuksen kaikista Eurojust-päätöksen 12 artiklassa mainituista tahoista. Uutena tahona koordinaatiossa on asetuksessa mainittu Euroopan syyttäjänviraston perustamisen myötä EPPO:n toimivaltaa koskevia kysymyksiä käsittelevät kansalliset yhteyshenkilöt.

Asetuksen 21 artikla koskee tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden kanssa ja kansallisten jäsenten välillä. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on vaihdettava Eurojustin kanssa kaikki sen tehtävien suorittamiseksi tarvittavat tiedot sovellettavien tietosuojasääntöjen mukaisesti. Artiklan 4, 5 ja 6 kohdassa on täsmennetty mitä tietoja nämä vähintään ovat. Eurojust-päätöksessä (13 artikla) ja voimassa olevassa Eurojust-laissa (9 §) on säännökset tietojen toimittamisesta kansalliselle jäsenelle, ja sisällöllisesti säännökset vastaavat artiklassa säädettyä. Asetuksen 22 artikla koskee Eurojustin toimivaltaisille kansallisille viranomaisille toimittamia tietoja, 23 artikla asianhallintajärjestelmää, hakemistoa ja tilapäisiä tietokantoja, 24 artikla tilapäisten tietokantojen ja hakemistojen toimintaa ja 25 artikla pääsyä asianhallintajärjestelmään kansallisella tasolla. Asianhallintajärjestelmään pääsystä on säädetty voimassa olevan Eurojust-lain 8 §:ssä, ja sääntely vastaa pitkälti asetusta.

Asetuksen neljäs luku (artiklat 26–46) koskee tietojenkäsittelyä Eurojustissa.

Kyseiset säännökset täydentävät luonnollisten henkilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1725 (jäljempänä toimielinten tietosuoja-asetus), jota myös sovelletaan Eurojustin käsitellessä henkilötietoja. Toimielinten tietosuoja-asetuksessa säädetään niin hallinnollisten kuin operatiivistenkin henkilötietojen käsittelystä. Eurojust-asetuksen tietojenkäsittelyä koskevassa luvussa on erityiset säännökset esimerkiksi operatiivisten henkilötietojen säilyttämisen aikarajoista (29 artikla), rekisteröidyn oikeudesta saada pääsy tietoihin (31 artikla) ja Euroopan tietosuojavaltuutetun suorittamasta valvonnasta (40 artikla). Henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä täydentää asetuksen liite II, jossa on lueteltu tarkemmin ne henkilötiedot, joita Eurojust saa toimivaltansa puitteissa ja operatiivisten tehtäviensä suorittamiseksi käsitellä.

Viides luku koskee Eurojustin suhteita yhteistyökumppaneihin.

Eurojust voi *47 artiklan* mukaan luoda ja pitää yhteistyösuhteita unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin näiden toimielinten, elinten ja laitosten tavoitteiden mukaisesti, ja kolmansien maiden toimivaltaisiin viranomaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin, siltä osin kuin on tarpeen sen tehtävien suorittamiseksi. Pääsääntöisesti Eurojust voi vaihtaa kaikkia tietoja, henkilötietoja lukuun ottamatta, edellä mainittujen yhteisöjen kanssa, siltä osin kuin sillä on merkitystä Eurojustin tehtävien suorittamiseksi. Rajatuin edellytyksin Eurojust voi myös vastaanottaa ja siirtää henkilötietoja.

Eurojustin yhteistyöstä Euroopan oikeudellisen verkoston ja rikosasioissa tehtävään oikeudelliseen yhteistyöhön osallistuvien muiden unionin verkostojen kanssa säädetään *48 artiklassa*. Suhteista Europoliin säädetään *49 artiklassa*. Sen mukaan Eurojust luo tiiviit yhteistyösuhteet Europoliin ja pitää niitä yllä siltä osin kuin sillä on merkitystä niiden virastojen tehtävien suorittamiseksi ja niiden tavoitteiden toteuttamiseksi, ottaen huomioon tarpeen välttää päällekkäistä työtä. Suhteista EPPO:on säädetään puolestaan *50 artiklassa*. Sen mukaan Eurojust luo myös EPPO:on tiiviin suhteen ja pitää sitä yllä kummankin toimivaltuuksien ja toimivallan puitteissa tapahtuvan keskinäisen yhteistyön sekä virastojen välisten yhteyksien kehittämisen kautta. Asetuksen *51 artikla* koskee suhteita muihin unionin elimiin ja laitoksiin, kuten OLAF:iin ja Euroopan raja- ja merivartiostoon.

Asetuksen *52 artikla* koskee suhteita kolmansien maiden viranomaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin. Eurojust voi luoda yhteistyösuhteet kolmansien maiden viranomaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin ja pitää niitä yllä. Tätä varten Eurojust laatii komissiota kuullen neljän vuoden välein yhteistyöstrategian, jossa määritetään ne kolmannet maat ja kansainväliset järjestöt, joiden kanssa tehtävään yhteistyöhön on operatiivinen tarve. Aikaisemmin Eurojust on voinut Eurojust-päätöksen 26a artiklan mukaan neuvotella tarpeelliseksi katsomiaan yhteistyösopimuksia itsenäisesti ilmoitettuaan neuvostolle neuvottelujen aloittamisesta, minkä jälkeen neuvosto on hyväksynyt määränemmistöllä sopimuksen. Asetuksen *53 artikla* taas koskee kolmansiin maihin lähetettyjä yhteystuomareita, joita collegio voi lähettää oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi. Yhteystuomareiden tehtäviin sisältyvät kaikki toimet, joiden tarkoituksena on edistää ja nopeuttaa kaikkia rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön muotoja Eurojustin ja sen jäsenmaiden sekä kyseessä olevan kolmannen maan välillä. Asetuksen *54 artiklassa* säädetään kolmansien maiden esittämistä ja niille esitettävistä oikeudellista yhteistyötä koskevista pyynnöistä.

Operatiivisten henkilötietojen toimittamisesta unionin toimielimille, elimille ja laitoksille säädetään *55 artiklassa*, ja tällaisten henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille *56–59 artiklassa*. Asetuksen 56 artiklan 1 kohdan c alakohdan

mukaan Eurojustin on saatava jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta henkilötietojen siirrolle ennakkolupa ennen tietojen siirtämistä kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle. Tältä osin asetus poikkeaa aiemmasta Eurojust-päätöksestä, jonka mukaan luvan antaa kansallinen jäsen.

Asetuksen kuudes luku koskee Eurojustin varainhoitoa (*60–64 artikla*) ja seitsemäs luku sen henkilöstöä (*65 ja 66 artikla*). Kansallisista asiantuntijoista ja muusta henkilöstöstä säädetään 66 artiklassa. Sen 1 kohdan mukaan Eurojust voi käyttää oman henkilöstönsä lisäksi kansallisia asiantuntijoita ja muuta henkilöstöä, joka ei ole sen palveluksessa. Kahdeksas luku sisältää arviointia ja raportointia koskevat säännökset (*67–69 artikla*), ja yhdeksäs luku yleiset säännökset ja loppusäännökset (*70–82 artikla*). Kyseiset luvut eivät edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä.

4 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Uuden Eurojust-asetuksen tarkoituksena on perustaa nykyisen neuvoston päätöksellä perustetun Eurojustin seuraajaksi uusi virasto, ja säilyttää asetuksessa ne osat jotka ovat osoittautuneet tehokkaiksi Eurojustin hallinnossa ja toiminnassa, mutta samalla uudistaa viraston oikeudellista kehystä ja tehostaa sen toimintaa ja rakennetta.

Esityksen tavoitteena on tehdä Eurojustia koskevaan lainsäädäntöön asetuksen edellyttämät muutokset. Selkeyden vuoksi asetuksesta aiheutuvat lainsäädäntömuutokset ehdotetaan tehtäväksi kumoamalla voimassa oleva Eurojust-laki, ja säätämällä uusi asetusta täydentävä Eurojust-laki. Ehdotettu laki vastaisi kuitenkin sisällöltään monelta osin voimassa olevaa lakia. Tätä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että asiallisesti Eurojustin toimintaan ei ole uuden asetuksen myötä tulossa suuria muutoksia, eikä myöskään nykyisessä lainsäädännössä kansallisella tasolla ole ilmennyt mainittavia ongelmia.

Ehdotettavan uuden Eurojust-lain nimeksi tulisi laki Euroopan Unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta, joka vastaisi muotoilultaan esimerkiksi Europol-asetusta täydentävää lakia Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (214/2017). Ehdotuksessa on pyritty selkiyttämään kansallisen jäsenen toimivaltaa koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotettavassa laissa selkiytettäisiin valtakunnansyyttäjän toimiston roolia Eurojustiin liittyvissä kansallisissa päätöksissä. Ehdotettavassa laissa ei voimassa olevasta laista poiketen säädettäisi enää Suomen edustajasta Eurojustin yhteisessä valvontaelimessä, sillä asetuksen mukaan henkilötietojen käsittelyn valvonta siirtyisi valvontaelimeltä Euroopan tietosuojavaltuutetulle.

Teknisenä muutoksena ehdotettavaan lakiin ei tulisi enää viittaussäännöksiä poliisin, rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietojen käsittelyä koskeviin lakeihin sekä julkisuuslakiin. Tämä ei kuitenkaan merkitsisi sisällöllistä muutosta sovellettavaan lainsäädäntöön. Samoin viittaus yhteisistä tutkintaryhmistä annettuun lakiin poistuisi, vaikka kyseisen lain Eurojustia koskevia säännöksiä edelleen kyseisessä laissa säädetyllä tavalla sovellettaisiin.

Asetus ei edellyttäisi muutosten tekemistä muihin lakeihin, jotka sisältävät Eurojustia koskevaa sääntelyä. Tällaisia ovat esimerkiksi poliisin, rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietojen käsittelyä koskevat lait sekä yhteisistä tutkintaryhmistä annettu laki.

5 Esityksen vaikutukset

Esityksellä voidaan arvioida olevan käytännössä vain vähäisiä vaikutuksia. Asetus ei tuo juurikaan muutoksia Eurojustin operatiiviseen toimintaan, vaan muutokset liittyvät pääosin Eurojustin hallinnon organisointiin. Ehdotettavat muutokset lainsäädäntöön johtuvat suurilta osin asetuksen luonteesta suoraan sovellettavana lainsäädäntönä, jolloin päällekkäistä kansallista lainsäädäntöä on nykyisestä osin karsittava. Varsinaisia muutoksia Suomen kansallisten viranomaisten toimintaan uusi asetus tai ehdotettava sitä täydentävä lainsäädäntö ei aiheuta.

Kansallisen jäsenen, varajäsenen, avustajien ja kansallisen asiantuntijan palkkakustannuksesta vastaisi nykyiseen tapaan se viranomainen, jota mainitut henkilöt edustavat, eikä asetus edellytä, että muilla kuin kansallisella jäsenellä olisi oltava pysyvä toimipaikkansa Haagissa. Esityksessä ehdotetaan, että nykyisestä poiketen varajäsenenä ja avustajana voisi jatkossa toimia ainoastaan syyttäjä, mikä tarkoittaisi kyseisten henkilöiden palkkakustannusten kasautumista Syyttäjälaitokselle. Käytännössä tämän merkitys on kuitenkin vähäinen, sillä varajäsen ja avustaja toimivat tehtävämääräyksellä, ja käyttävät suurimman osan työajastaan muiden tehtävien hoitamiseen syyttäjänä. Tähänkin saakka varajäsenenä on toiminut syyttäjä, eivätkä avustajat ole käyttäneet merkittävää osaa työajastaan Eurojustin tehtävien hoitamiseen.

6 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 18 päivänä lokakuuta 2018 työryhmän valmistelemaan asetuksen edellyttämää täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Työryhmän tehtävänä oli valmistella asetusta täydentävät ja sen voimaantulosta muutoin johtuvat tarpeelliset kansalliset säännökset. Työryhmän tuli laatia mietintönsä hallituksen esityksen muotoon. Työryhmässä on oikeusministeriön lisäksi ollut edustettuna sisäministeriö, Poliisihallitus, Valtakunnansyyttäjänvirasto (nykyinen valtakunnansyyttäjän toimisto) ja Tulli. Lisäksi työryhmä on työskentelynsä aikana kuullut Eurojustin kansallista jäsentä.

Asetuksen valmisteluvaiheessa valtioneuvosto on lähettänyt eduskunnalle kirjelmän U 79/2013 vp. Lakivaliokunta on antanut asetuksesta lausunnon LaVL 24/2013 vp.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1.1 Laki Euroopan Unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta

1 §. *Lain tarkoitus*

Pykälän mukaan laissa annettaisiin asetuksen täydentävät kansalliset säännökset. Asetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä ja se on sellaisenaan voimassa Suomessa. Asetuksessa on kuitenkin jätetty joiltakin osin kansallista harkinnanvaraa. Lisäksi esimerkiksi Eurojustin kansallisen jäsenen nimittäminen ja henkilötietojen luovuttaminen Eurojustille edellyttävät asetusta tarkempaa sääntelyä.

2 §. *Kansallinen jäsen*

Pykälässä säädettäisiin Suomen kansallisen jäsenen nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista. Koska kansallisen jäsenen toimikaudesta säädetään asetuksessa, ei laissa olisi enää tarvetta säilyttää voimassa olevan Eurojust-lain 2 §:n 1 momentissa sanottua kansallisen jäsenen toimikaudesta. Sen sijaan voimassa olevan lain 2 §:n 2 momentti olisi edelleen tarpeellinen, ja uuden lain 2 §:n sisältö vastaisi sisällöltään kyseistä momenttia. Pykälän mukaan kansallinen jäsen nimitettäisiin edelleen määräaikaiseen virkasuhteeseen valtiosyyttäjäksi. Jäsenen nimittämiseen ja kelpoisuusvaatimukseen sovellettaisiin, mitä valtiosyyttäjän nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista on säädetty Syyttäjälaitoksesta annetussa laissa.

3 §. Kansallisen jäsenen toimivalta

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyisin tavoin siitä, että kansallisella jäsenellä on Syyttäjälaitoksesta annetun lain 10 §:ssä tarkoitettu toimivalta Eurojustin toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Kansallinen jäsen olisi siis toimivaltainen hoitamaan syyttäjän tehtäviä koko maassa, mutta vain Eurojustin toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa. Nämä on määritelty asetuksen 3 artiklassa ja asetuksen liitteessä I. Nykyisessä olemalle säännökselle tietojen vaihtamisesta Euroopan petoksantorjuntaviraston kanssa ei olisi enää tarvetta, sillä asiasta on säädetty asetuksen 8 artiklan 1 kohdan b alakohdassa.

Pykälän 2 momentti vastaisi nykyisen lain 3 §:n 3 momenttia. Säännös koskisi toimenpiteitä, joita kansallinen jäsen voisi tehdä Suomen toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä tai sen suostumuksen saatuaan. Sen tarkoituksena on helpottaa kansallisten viranomaisten toimintaa mahdollistamalla se, että nämä voisivat valtuuttaa kansallisen jäsenen toimimaan puolestaan oikeudelliseen yhteistyöhön liittyvien pyyntöjen laatimisessa ja niiden täytäntöönpanossa sekä silloin, kun Eurojust koordinoi useaa jäsenvaltiota koskevan rikosasian tutkintaa tai syytetoimia.

Momentin 1 kohdan mukaan kansallinen jäsen voisi saattaa rikosasian Eurojustin käsiteltäväksi. Kohdan 2 mukaan kansallinen jäsen voisi tehdä oikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön tai määräyksen vieraalle valtiolle. Peruste valtuuttaa kansallinen jäsen tekemään säännöksessä tarkoitettu pyyntö tai määräys voisi olla ennen muuta se, että siten voitaisiin helpottaa tai nopeuttaa pyynnön tai määräyksen täytäntöönpanoa. Kohdan 3 mukaan kansallinen jäsen voisi päättää esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän toimivaltaan kuuluvan rikosoikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön tai määräyksen täytäntöönpanosta Suomessa. Säännös voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi kansallisen jäsenen vastaanotettua rikosoikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön, joka olisi pantava täytäntöön kiireellisesti. Tällöin kansallisen jäsenen tulisi käytännössä olla yhteydessä Suomen toimivaltaiseen viranomaiseen, joka voisi antaa suostumuksensa siihen, että kansallinen jäsen päättää pyynnön täytäntöönpanosta Suomessa. Kohdan mukaan kansallinen jäsen voisi päättää vain sellaisesta toimenpiteestä, josta Suomessa päättää esitutkintaviranomainen tai syyttäjä. Kansalliselle jäsenelle ei toisin sanoen olisi mahdollista siirtää toimivaltaa päättää sellaisesta täytäntöönpanotoimesta, josta Suomessa päättää tuomioistuin. Rajaus on perusteltu siksi, että valtiosääntöoikeudellisesti saattaisi olla ongelmallista siirtää tuomioistuimille kuuluvaa päätösvaltaa kansalliselle jäsenelle. Tähän ei olisi tarvettakaan sikäli, että kansallisen jäsenen tehtävät liittyvät nimenomaan esitutkinta- ja syytetoimien koordinointiin. Oikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön täytäntöönpanosta olisi luonnollisesti muutoin voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu. Momentin 4 ja 5 kohdissa säädettäisiin siitä, että kansallinen jäsen voisi päättää Eurojustin koordinoitukokouksessa sovitun toimenpiteen toteuttamisesta

Suomessa taikka luvan myöntämisestä valvottuun läpilaskuun tai sen koordinoimisesta Suomessa. Siten esimerkiksi tutkinnanjohtaja tai valvotusta läpilaskusta päättävä virkamies voisi valtuuttaa kansallisen jäsenen tarvittaessa päättämään Eurojustin koordinoitkokouksessa sovitun toimenpiteen toteuttamisesta Suomessa, jos asianomainen virkamies itse ei ole päässyt osallistumaan kokoukseen.

Pykälän 3 momentti koskisi kansallisen jäsenen toimivaltuuksia kiireellisissä tilanteissa ja vastaisi pitkälti nykyisen lain 4 momenttia. Säännöksen tarkoituksena on turvata kansallisen jäsenen mahdollisuudet toimia nopeaa päätöstä edellyttävissä tilanteissa, joissa hän ei saa yhteyttä Suomessa viranomaiseen, jolla on toimivalta päättää toimenpiteestä. Momentin mukaan kansallinen jäsen voisi tällöin päättää 2 momentin 2–5 kohdassa mainituista esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän toimivaltaan kuuluvasta toimenpiteistä, eli tehdä vieraalle valtiolle rikosoikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön tai täytäntöönpanna tällaisen pyynnön, Eurojustin koordinoitkokouksessa päätetyn tutkintatoimenpiteen suorittamisesta Suomessa sekä luvan myöntämisestä valvottuun läpilaskuun tai sen koordinoimisesta. Valvotun läpilaskun koordinoimisessa on kyse ennen muuta tiedonkulun varmistamisesta eri vastuuviranomaisten välillä. Kansallisen jäsenen päätösvaltaa kiiretilanteessa on ehdotuksessa rajattu nykyisin tavoin siten, että säännökseen ei käytännössä olisi tarvetta turvautua. Tämä johtuu siitä, että Suomessa toimii päivystysjärjestelmä sekä esitutkintaviranomaisesti syyttäjäorganisaatioissa. Kansallisen jäsenen toimivaltaa rajoittaisi lisäksi se, että hänellä olisi aina ennen päätöksen tekemistä velvollisuus olla yhteydessä Suomen viranomaiseen, joka vastaa toimenpiteen käytännön toteuttamisesta. Toimenpiteen Suomessa toimeenpaneva viranomainen olisi useimmiten tutkinnanjohtaja tai vastaavan tasoinen virkamies. Näin varmistuttaisiin etukäteen siitä, että toimenpide toteutetaan asianmukaisesti ja voimassa olevia menettelysäännöksiä noudattaen. Esimerkiksi valvotun läpilaskun osalta olisi noudatettava poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 4 §:ää sekä kansainvälisiä rikosoikeusapua koskevia sopimuksia. Voimassa olevia säännöksiä ja kansainvälisiä velvoitteita olisi noudatettava valvotun läpilaskun toteuttamisessa myös, kun kyse on Eurojustin kansallisen jäsenen välityksellä Suomeen saapuneesta valvottua läpilaskua koskevasta oikeusapupyynnöstä. Ehdotetussa 3 momentissa edellytettäisiin myös nykyisin tavoin nimenomaisesti, että momentissa tarkoitettua toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava viranomaiselle, jolla on toimivalta päättää toimenpiteestä. Tämän jälkeen mainitulla viranomaisella olisi toimivalta päättää toimenpiteen jatkamisesta tai sen keskeyttämisestä. Lisärajoituksena voimassa olevaan lakiin nähden olisi se, että kansallinen jäsen voisi kiireellisissä tilanteissa tehdä päätöksiä ainoastaan esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän toimivaltaan kuuluvasta toimenpiteestä. Tätä voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon tuomioistuimen riippumattomuus sekä syyttäjän ja tuomioistuimen välinen toimivallan jako.

Pääosa 2 ja 3 momentin toimenpiteistä on sellaisia, jotka on ainakin jollain tasolla mainittu asetuksen 8 artiklassa kansallisten jäsenten valtuuksina. Koska artiklassa on kuitenkin viitattu kansalliseen lainsäädäntöön, on toimivaltuuksista selkeyden vuoksi syytä säätää riittävän kattavasti uudessa Eurojust-laissa, vaikka sääntely tällöin olisi-kin osittain päällekkäistä asetuksen kanssa. Selkeyden vuoksi voidaan pitää perusteltuna, että uudessa laissa seurailtaisiin mahdollisimman pitkälle nykyisen lain muotoiluja, sillä nykyisen lain soveltamisessa ei ole ilmennyt ongelmia, eikä uuden lain valmistelussa ole ilmennyt selkeitä perusteita muuttaa nykyisiä toimivaltuuksia.

4 §. Varajäsen

Voimassa olevassa laissa oleva säännös siitä, että valtakunnansyyttäjän toimisto määrää varajäsenen tai varajäsenet, sisällytettäisiin uuteen lakiin. Varajäsenen määräämisestä voitaisiin antaa Syyttäjälaitoksesta annetun lain 30 §:ssä tarkoitetulla tavalla tarkempia määräyksiä Syyttäjälaitoksen työjärjestyksessä.

Voimassa olevassa laissa edellytetään, että varajäsenen on täytettävä kansallisen jäsenen kelpoisuusvaatimukset. Käytännössä tämä tarkoittaa, että varajäsenellä on oltava muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto. Periaatteessa siis esimerkiksi esitutkintaviranomainen olisi voinut tämän kelpoisuusvaatimuksen täytettyään toimia varajäsenenä. Useimmiten varajäsenenä on toiminut aiemmin kansallisena jäsenenä toiminut syyttäjä. Kuten edellä on todettu, asetuksessa edellytetään, että varajäsenellä on kansallisen jäsenen tavoin syyttäjän, tuomarin tai kansallisen lainsäädännön mukaisesti syyttäjän tai tuomarin toimivaltaa vastaavaa toimivaltaa käyttävän oikeusviranomaisen edustajan asema. Näin ollen olennaisena ei voida pitää enää nykyisin tavoin tiettyjen kelpoisuusvaatimusten täyttämistä, vaan keskeistä on varajäseneksi nimettävän henkilön asema. Asetus mahdollistaisi syyttäjän lisäksi myös tuomarin nimeämisen varajäseneksi. Koska käytännössä varajäsen hoitaa tehtävämääräyksellä kansallisen jäsenen tehtäviä vain ajoittain tämän sijaan, suurin osa varajäseneksi nimetyistä työajasta kohdistuu muunlaiseen työhön. Tuomareiden riippumattomuuden, ja tuomareiden ja syyttäjien erilaisten toimivaltuuksien vuoksi voitaisiin pitää varsin ongelmallisena tilannetta, jossa varajäsenenä toimisi tuomarin virkaa hoitava henkilö, joka ajoittain tuomarin virkansa ohessa hoitaisi varajäsenen tehtäviä Eurojustissa kansallisen jäsenen toimivaltuuksin. Perusteltuna voidaan näin ollen pitää sitä ratkaisua, että Suomessa varajäseneksi nimettäisiin aina syyttäjä.

Kansallisen jäsenen varajäsenen tai varajäsenet määräisi pykälän 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjän toimisto. Toistaiseksi tarve on ollut ainoastaan yhden varajäsenen määräämiselle, mutta asetuksen mahdollistamalla tavalla otettaisiin lakiin edelleen mahdollisuus määrätä useampia varajäseniä. Varajäsenelle annettaisiin teh-

tävämääräys, kuten tähänkin saakka. Varajäsen toimisi tarvittaessa kansallisen jäsenen sijasta. Koska kyse ei ole varsinaisesta viransijaiseksi nimittämisestä, puhuttaisiin säännöksessä nykyisestä laista poiketen toimimisesta kansallisen jäsenen sijasta, eikä sijaisena. Käytännössä varajäsen hoitaa kansallisen jäsenen tehtäviä esimerkiksi tämän lomien aikana. Muotoilu vastaisi asetuksessa käytettyä kieltä. Edellä todetulla tavalla olisi uudessa laissa tarkoituksenmukaista rajata varajäseneksi määräämisen mahdollisuus vain syyttäjiin. Varajäseneksi voitaisiinkin säännöksen toisen virkkeen mukaan määrätä Syyttäjälaitoksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu syyttäjä.

Pykälän 2 momentin mukaan varajäsenellä olisi nykyistä lakia vastaavasti kansallisen jäsenen toimivaltuudet, kun hän toimii kansallisen jäsenen sijasta. Varajäsenen toimikaudesta ei olisi enää tarve säätää, sillä se on määritelty kansallisen jäsenen toimikauden tavoin asetuksessa.

5 §. Kansallisen jäsenen avustaja

Kansallisen jäsenen avustajan tai avustajat määräisi 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjän toimisto. Avustajia voisi siis olla tarpeen mukaan yksi tai useampia. Avustaja toimisi tarvittaessa kansallisen jäsenen sijasta. Avustajalle ei ole nykyisessä Eurojust-laissa asetettu kelpoisuusvaatimuksia, mutta lain 5 §:n 1 momentin mukaan avustaja on voinut toimia kansallisen jäsenen sijaisena vain, mikäli hän täyttää kansallisen jäsenen kelpoisuusvaatimukset. Asetuksen 7 artiklan 7 kohdassa edellytetään, että avustajalla on oltava syyttäjän, tuomarin tai kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti syyttäjän tai tuomarin toimivaltaa vastaavaa toimivaltaa käyttävän oikeusviranomaisen edustajan asema, jotta avustaja voi toimia kansallisen jäsenen lukuun tai sijasta. Voidaan pitää perusteltuna, että avustajaksi määrätään vain sellainen henkilö, joka käytännössä voi toimia tarvittaessa kansallisen jäsenen sijasta. Mitä varajäsenen osalta on edellä todettu koskien saman henkilön toimimista tuomarina ja kansallisen jäsenen varajäsenenä, pätee myös avustajana toimimiseen. Tästä syystä pykälään ehdotetaan samanlaista rajausta, kuin varajäsenen osalta 4 §:ssä. Avustajaksi voitaisiin siten määrätä vain syyttäjälaitoksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu syyttäjä.

Kansallisen jäsenen avustajan toimikaudesta ei säädetä asetuksessa, mistä syystä uudessa laissa olisi edelleen tarpeen säätää toimikauden pituudesta. Kansallisen jäsenen ja varajäsenen toimikausi on asetuksen mukaan viisi vuotta, mistä syystä avustajan toimikausi olisi määritelty pykälän 2 momentissa saman pituiseksi. Toimikausi voitaisiin nykyisen lain mukaisesti uudistaa, eikä uudistamiskertoja olisi rajattu. Pykälän 3 momenttiin sisältyisi nykyisessä laissakin oleva säännös siitä, että avustajalla on 3 §:ssä säädetty toimivalta, kun hän toimii kansallisen jäsenen sijasta.

6 §. Kansalliset yhteyshenkilöt ja koordinointi

Säännös vastaisi osin nykyisen lain 7 ja 8 §:ää, joissa säädetään kansallisista yhteyshenkilöistä ja heidän pääsystään Eurojustin asianhallintajärjestelmään. Näiden lisäksi säännöksessä säädettäisiin kansallisen koordinoitijärjestelmän järjestämisestä. Säännös täydentäisi asetuksen 20 ja 25 artiklaa. Säännöksen 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjän toimisto nimeäisi yhden tai useamman asetuksen 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kansallisen yhteyshenkilön, sekä vastaisi kyseisen artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kansallisen koordinoitijärjestelmän järjestämisestä. Voimassa olevassa Eurojust-laissa ei ole säännöksiä kansallisen koordinoinnin järjestämisestä, mutta käytännössä koordinointi on järjestetty asetuksen edellyttämällä tavalla ja valtakunnansyyttäjän toimisto vastaa järjestelystä. Näin ollen uusi säännös ei merkitsisi muutosta olemassa olevaan tilanteeseen. Säännöksen tarkoituksena olisi tältä osin vain vahvistaa se, että vastuu järjestämisestä on valtakunnansyyttäjän toimistolla. Valtakunnansyyttäjän toimisto voi antaa tarkempia ohjeita siitä, miten kansallinen koordinointi Suomessa toteutetaan.

Pykälän 2 ja 3 momentti koskisivat pääsyn myöntämistä Eurojustin asianhallintajärjestelmään kansallisen koordinoitijärjestelmän edustajille. Kansallinen jäsen päättäisi 2 momentin mukaan asetuksen 25 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla 20 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen kansallisen koordinoinnin edustajien pääsystä Eurojustin asianhallintajärjestelmän tilapäisiin tietokantoihin. Käytännössä tilapäiset tietokannat koskevat yksittäisiä tapauksia. Pääsyn edellytyksenä olisi nykyisin tavoin, että se on tarpeen kyseisten henkilöiden asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tehtävistä on säädetty 20 artiklan 7 kohdassa, jonka mukaan kansallinen koordinoitijärjestelmä helpottaa Eurojustin tehtävien suorittamista asianomaisessa jäsenvaltiossa, muun muassa avustamalla sen ratkaisemisessa, olisiko pyyntö käsiteltävä Eurojustin vai Euroopan oikeudellisen verkoston avulla, sekä avustamalla kansallista jäsentä niiden viranomaisten määrittämisessä, jotka vastaavat oikeudellista yhteistyötä koskevien pyyntöjen ja päätösten täytäntöönpanosta. Säännös täydentäisi 25 artiklan 2 kohtaa, ja tarkoituksena olisi ohjata kansallista jäsentä päätöksenteossa tämän harkitessa pääsyn myöntämisen edellytyksiä. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että päätöksen edellä mainittujen henkilöiden pääsystä Eurojustin asianhallintajärjestelmän hakemistoon tekisi valtakunnansyyttäjän toimisto. Päätöksestä olisi ilmoitettava Eurojustille ja komissiolle. Säännös täydentäisi 25 artiklan 3 kohtaa.

7 §. Yhteistyö kansallisten viranomaisten kanssa

Vaikka asetus sisältääkin useita säännöksiä kansallisen jäsenen ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta, ei asetuksesta ilmene selkeää velvoitetta kansalliselle jäsenelle toimia viipymättä suhteessa kansallisiin toimivaltai-

siin viranomaisiin esimerkiksi toimittamalla vieraasta valtiosta saamansa rikosoikeudellista yhteistyötä koskeva pyyntö toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi. Vaikka tällainen velvoite on luettavissa useamman asetuksen säännöksen pohjalta (ainakin 4, 8 ja 22 artikla), voidaan pitää perusteltuna selkeän velvoitteen kirjaamista lakiin.

Voimassa olevan Eurojust-lain 3 §:n 2 momentissa kansalliselle jäsenelle on asetettu velvoite ilmoittaa viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle tietoonsa tulleista seikoista, jotka liittyvät tai voivat liittyä Suomessa käsiteltävänä olevaan rikosasiaan. Hänen on myös viipymättä toimitettava vieraasta valtiosta saamansa rikosoikeudellista yhteistyötä koskeva pyyntö toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Nyt ehdotettavan 7 §:n 1 ja 2 momentti sisältäisivät vastaavat velvoitteet. Lisäksi 2 momentissa asetettaisiin velvoite toimivaltaiselle viranomaiselle käsitellä ilman aiheutonta viivytystä kansallisen jäsenen asetuksen 8 artiklan 5 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa tekemä pyyntö. Tämä täydentäisi asetuksen 8 artiklan 6 kohtaa, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltainen kansallinen viranomainen käsittelee niiden kansallisen jäsenen tekemän ehdotuksen ilman aiheutonta viivytystä. Kyse olisi tilanteista, joissa kansallisella jäsenellä ei ole toimivaltaa, vaan toimivalta esimerkiksi oikeusapua tai vastavuoroista tunnustamista koskevaan pyyntöön tai määräykseen olisi tuomioistuimella. Kansallinen jäsen voi siis tehdä asetuksen 8 artiklan 5 kohdan mukaisesti pyynnön tuomioistuimelle toimenpiteen toteuttamiseksi, jolloin tuomioistuimen olisi käsiteltävä pyyntö ilman aiheutonta viivytystä.

8 §. Tietojen toimittaminen kansalliselle jäsenelle ja tämän oikeus käsitellä henkilötietoja

Säännös vastaisi sisällöltään osin nykyisen lain 9 ja 10 §:ää. Asetuksen 7 artiklan 8 kohdan mukaan Eurojustin ja jäsenvaltioiden välinen operatiivinen tietojenvaihto tapahtuu kansallisten jäsenten välityksellä.

Pykälän 1 momentin mukaan rikosasian käsittelystä vastaavan viranomaisen olisi toimitettava kansalliselle jäsenelle asetuksen 21 artiklan 4–6 kohdassa tarkoitettujen sekä terrorismirikoksia koskevasta tietojenvaihdosta ja yhteistyöstä tehdyn neuvoston päätöksen 2005/671/YOS 2 artiklassa tarkoitettujen tietojen lisäksi muut välttämättömät tiedot, jotka ovat tarpeen Eurojustin tehtävien hoitamiseksi. Säännös täydentäisi asetuksen 21 artiklassa ja neuvoston päätöksen 2005/671/YOS terrorismirikoksia koskevasta tiedonvaihdosta ja yhteistyöstä 2 artiklassa tarkoitettuja tietojentoimittamisvelvoitteita, sillä kaikkia mahdollisesti Eurojustin tehtävien hoitamiseksi tarpeellisia tietoja ei ole mahdollista tyhjentävästi laissa yksilöidä. Muissa kuin asetuksen 21 artiklan 4–6 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa säännös jättäisi siten Suomen viranomaisen harkintaan, ovatko tiedot välttämättömiä Eurojustin tehtävien hoitamiseksi. Eurojustin teh-

tävät on määritelty asetuksen 2 ja 4 artiklassa. Tietoja olisi lähtökohtaisesti toimitettava rikosasioista, joita Eurojust tehtäviensä mukaisesti käsittelee. Kyseeseen tulisivat myös muita rikosasioita koskevat tiedot, jotka edistäisivät Eurojustin tavoitteita, esimerkiksi tutkinta- ja syytetoimien koordinoitua jäsenvaltioiden viranomaisten välillä, kun rikosasiolla on vaikutusta Euroopan unionin tasolla tai se saattaisi koskea muitakin kuin asiaan suoranaisesti liittyviä jäsenvaltioita.

Pykälän 2 momentti täsmentäisi asetuksen 9 artiklaa, joka koskee kansallisen jäsenen pääsyä kansallisiin rekistereihin. Momentin mukaan mitä syyttäjän tiedonsaantioikeudesta säädetään syyttäjälaitoksesta annetun 22 §:ssä, sovellettaisiin myös kansalliseen jäsenen tämän hoitaessa asetuksen mukaisia tehtäviään. Kansalliselle jäsenelle annettaisiin siis vastaava oikeus henkilötietojen saamiseen kuin mitä syyttäjällä on. Laaja tietojensaantioikeus olisi perusteltua ottaen huomioon asetuksen 9 artikla, jonka mukaan kansallisella jäsenellä on oltava oikeus saada tiedot rikosrekistereistä, pidätettyjen henkilöiden rekistereistä, tutkintarekistereistä, DNA-rekistereistä sekä jäsenvaltionsa viranomaisten muista rekistereistä, jos tiedot ovat tarpeen heidän tehtäviensä hoitamiseksi.

Lisäksi tietoja voitaisiin edelleen luovuttaa Eurojustille kansallisen jäsenen välityksellä poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen rekistereistä siten kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 25 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:ssä ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 21 §:ssä säädetään. Nykyaista poiketen uuteen lakiin ei ehdoteta otettavaksi informatiivista viittaussäännöstä kyseisiin lakeihin.

Pykälän 3 momentin mukaan kansallinen jäsen saisi käsitellä asian käsittelyssä Eurojustissa toimivaltansa nojalla saamiaan henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä ja luovuttaa niitä salassapitosäännösten estämättä Eurojustille. Säännös vastaisi sisällöltään nykyisen lain 3 §:n 5 momenttia. Kansallinen jäsen voisi siis luovuttaa esimerkiksi Suomen viranomaiselta saamiaan henkilötietoja toisen jäsenvaltion kansalliselle jäsenelle asian käsittelyssä Eurojustissa.

9 §. Luvan antaminen henkilötietojen siirtämiseen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle

Pykälässä säädettäisiin luvan antamisesta tilanteessa, jossa Eurojust siirtää suomalaiselta viranomaiselta saamiaan henkilötietoja edelleen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle asetuksen 56 artiklan mukaisesti. Kyseisen artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään, että jos jäsenvaltio on siirtänyt 56 artiklan mukaisesti siirrettävät operatiiviset henkilötiedot Eurojustille tai asettanut ne sen saataville, kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on annettava siirrolle ennakkolupa kansalli-

sen lainsäädäntönsä mukaisesti, ellei se ole antanut tätä lupaa siirrolle yleisesti tai erityisin edellytyksin. Luvan antamisesta on tarpeen erikseen säätää, koska esimerkiksi rikosasioiden tietosuojalain (1054/2018) 41 § ei sellaisenaan tule tilanteessa sovellettavaksi.

Säännöksen mukaan asetuksen 56 artiklan 1 c kohdassa tarkoitetun ennakkoluvan henkilötietojen siirtämiseen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle antaisi alkuperäisen siirron toteuttanut toimivaltainen viranomainen ottaen asianmukaisesti huomioon rikoksen vakavuuden, henkilötietojen alkuperäisen siirron tarkoituksen ja muut asiassa merkitykselliset seikat. Nykylain 11 §:stä poiketen luvan siirrolle antaisi siis alkuperäisen siirron toteuttanut toimivaltainen viranomainen eikä kansallinen jäsen. Tällainen menettely vastaisi paremmin asetuksen 56 artiklan 1 c kohdassa säädettyä.

Lupaharkinnassa otettaisiin ehdotuksen mukaan huomioon vastaavia seikkoja, kuin mitä rikosasioiden tietosuojalain 41 §:n 3 momentissa on edellytetty. Näitä seikkoja olisivat kyseessä olevan rikoksen vakavuuden, henkilötietojen alkuperäisen siirron tarkoituksen lisäksi myös muut asiassa merkitykselliset seikat. Muita asiassa merkityksellisiä seikkoja voisivat olla muun muassa tiedot vastaanottavan maan ihmisoikeustilanne tai olosuhteet, joissa tietojen luovuttamisen vuoksi jotakin henkilöä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltainen vapaudenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti.

10 §. Eurojustia koskevat kansalliset päätökset ja ilmoitukset

Asetus edellyttää useammassa kohdassa kansallista päätöksentekoa yksittäisissä asioissa ja näistä päätöksistä ilmoittamista Eurojustille ja komissiolle. Ehdotetussa säännöksessä olisi luettelo sellaisista päätöksistä ja ilmoituksista, joista valtakunnansyyttäjän toimisto vastaisi Eurojustin toimintaan liittyen, ja joista ei olisi säädetty muissa pykälissä. Käytännössä valtakunnansyyttäjän toimisto on tähänkin saakka tehnyt säännöksessä luetellut päätökset, mutta selkeyden vuoksi voidaan pitää perusteltuna, että asiasta säädettäisiin laissa. Valtakunnansyyttäjän toimiston vastuulla olisi myös tehdä asetuksessa edellytetyt ilmoitukset vaaditulla tavalla Eurojustille ja komissiolle.

Säännöksen 1 kohdan mukaan valtakunnansyyttäjän toimisto päättäisi asetuksen 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla kansallisen jäsenen varajäsenen ja avustajan tavanomaisesta työskentelypaikasta ja ilmoittaisi tarvittaessa päätöksestä Eurojustille. Lähtökohtaisesti varajäsenen ja avustajan tavanomaisen työskentelypaikan on asetuksen mukaan oltava Eurojustin kotipaikassa, mutta tästä voidaan siis jäsenvaltion päätöksellä poiketa. Valtakunnansyyttäjän toimisto päättäisi 2 kohdan mukaan myös kansallisen jäsenen varajäsenten ja avustajien lukumäärästä ja ilmoittaisi Eurojustille

ja komissiolle kansallisen jäsenen, varajäsenten ja avustajien nimittämisestä asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Edelleen valtakunnansyyttäjän toimisto päättäisi 3 kohdan mukaan asetuksen 11 artiklan 7 kohdassa tarkoitetulla tavalla, lähetetäänkö Suomesta toinen henkilö vahvistamaan Eurojustin Suomen kansallista osastoa, jos Suomen kansallinen jäsen on valittu Eurojustin puheenjohtajaksi. Lisäksi valtakunnansyyttäjän toimisto päättäisi 4 kohdan mukaan asetuksen 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun päivystävän koordinaation järjestämisestä ja päivystävän koordinaation edustajille maksettavista palkkioista. Asetus ei edellytä erillisen päätöksen tekemistä 4 kohdassa mainituista asioista, mutta selkeyden vuoksi olisi perusteltua säätää nämä valtakunnansyyttäjän toimiston päätettäviksi asioiksi. Edelleen pykälän 5 kohtaan otettaisiin säännös kansallisen asiantuntijan määräämisestä. Asetus ei sisällä tarkempia säännöksiä asiantuntijan roolista, mutta käytännössä Eurojustissa voi kansallisia jäseniä avustaa kansallisia asiantuntijoita, joita myös Suomen osastolle on valtakunnansyyttäjän toimisto säännöllisesti määrännyt. Voimassa olevassa laissa ei ole asiantuntijaa koskevaa säännöstä, mutta koska asetuksessa kansallinen asiantuntija mainitaan muun muassa päivystävää koordinaatiota koskevassa 19 artiklassa, on perusteltua ottaa asiantuntijan määräämisestä säännös uuteen lakiin.

11 §. Voimaantulo

Pykälä sisältäisi tavanomaisen voimaantulo- ja kumoamissäännöksen. Tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan 12 päivänä joulukuuta 2019 kun asetusta aletaan soveltaa, tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Lailla kumottaisiin voimassa oleva Eurojust-laki.

2 Voimaantulo

Asetusta sovelletaan 12 päivästä joulukuuta 2019 alkaen. Laki ehdotetaan tulevan voimaan kyseisenä päivänä, eli 12 päivänä joulukuuta 2019 tai mahdollisimman pian sen jälkeen.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Eurojustin oikeusperustan muodostaa Lissabonin sopimukseen sisältyvä SEUT 85 artikla. Eduskunta on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella Lissabonin sopimuksen hyväksymisen ja kansallisen voimaan saattamisen yhteydessä hyväksynyt SEUT 85 artiklan mukaisen Eurojustin toiminnan. Eurojustin tehtävänä on kyseisen artiklan mukaan jäsenvaltioiden viranomaisten ja Europolin toteuttamien operaatioiden sekä niiden toimittamien tietojen perusteella tukea ja tehostaa kansallisten tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten toiminnan yhteensovittamista ja yhteistyötä. SEUT 86 artiklan mukaan Eurojust toimii myös pohjana EPPO:lle, jota koskevan asetuksen neuvotteluaiheessa perustuslakivaliokunta on ottanut EPPO:n perustamiseen kantaa valtioneuvoston U-jatkokirjeistä antamissaan lausunnoissa (PeVL61/2016 vp, PeVL 19/2017).

Ehdotus on merkityksellinen perustuslain (PL) 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun Suomen täysivaltaisuuden kannalta. Suomi on sitoutunut useisiin oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskeviin velvoitteisiin. Sellaisten kansainvälisten velvoitteiden, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, ei ole katsottu olevan ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuutta koskevien säännösten kanssa (esimerkiksi PeVL 44/2002 vp). Arvioitaessa Eurojust-asetusta Suomen täysivaltaisuuden kannalta onkin kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, onko Eurojustilla niin sanottua ylikansallista toimivaltaa eli Suomen viranomaisia velvoittavaa päätösvaltaa. Pääosin Eurojust-asetuksen sisältö vastaa aiempaa Eurojust-päätöstä, eikä merkitse olennaisia muutoksia Eurojustin toimintaan tai kansallisen jäsenen asemaan suhteessa muihin Suomen toi-

mivaltaisiin viranomaisiin. Kansallisella jäsenellä ei olisi edelleenkään itsenäistä asemaa suhteessa kansallisiin esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisiin, vaan hänen tehtäväänsä olisi avustaa kansallisia viranomaisia Suomesta saamiaan ohjeita noudattaen. Myös kiiretilanteissa kansallisella jäsenellä olisi aina velvollisuus olla yhteydessä toimenpiteen täytäntöönpanosta vastaavaan viranomaiseen. Toisaalta Eurojustin kollegion toimivaltuuksiin ei ole merkittävästi asetuksessa puututtu. Kollegio ei voi velvoittaa jäsenvaltiota ryhtymään mihinkään tiettyyn toimenpiteeseen, vaan ainoastaan esittää toimenpidepyynnön tai mielipiteensä jäsenvaltioille. Näin ollen asetuksessa ei ole siirretty Eurojustille sellaista ylikansallista päätösvaltaa, jota perustuslain kannalta olisi pidettävä ongelmallisena.

Esityksessä ehdotettu sääntely on lisäksi merkityksellistä PL 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös esimerkiksi EU:n perusoikeuskirjan kannalta. EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

PL 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietojen suojasta säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa ((EU) 2016/679) ja sitä kansallisesti täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018) sekä rikosasioiden tietosuojalaissa, jolla on pantu täytäntöön rikosasioiden tietosuojadirektiivi ((EU) 2016/680).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yleisen tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös PL 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Valiokunta on myös todennut, että toisin kuin suoraan sovellettava yleinen tietosuojasetus, rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan PL 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 7). Arvioidessaan esitystä rikosasioiden tietosuojadirektiivin yleiseksi täytäntöönpanolainsäädännöksi perustuslakivaliokunta piti merkityksellisenä, että säännökseen sisältyi asianmukaiset ja yksityiskohtaiset säännökset henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä ja periaatteista, rekisteröidyn oikeuksista, valvonnasta ja esimerkiksi tietoturvasta (PeVL 26/2018 vp).

Eurojustin käsittelemien operatiivisten ja hallinnollisten henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan Eurojust-asetuksen tietosuojasäännösten lisäksi uutta toimielinten tietosuojasetusta, jolla on uudistettu unionin toimielimiä koskeva tietosuojasääntely vastaamaan paremmin yleistä tietosuojasetusta. Eurojust-asetuksen sisältämä sääntely on monilta osin yhtenevää rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa, mutta kuitenkin kokonaisuudessaan rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säädettyä täsmällisempää. Eurojust-asetuksessa säädetään muun muassa operatiivisten henkilötietojen käsittelystä (27 artikla), henkilötietojen säilytysajoista (29 artikla), rekisteröidyn oikeuksista ja niiden käyttämisestä (31–33 artikla) ja valvonnasta (40 artikla). Lisäksi asetuksen liitteessä II on määritelty tarkasti, mitä henkilötietoja Eurojust voi käsitellä. Asetukseen sisältyvä tietosuojasääntely on siten sillä tavoin kattavaa ja yksityiskohtaista, että se varmistaa PL 10 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla Eurojustille luovutettujen ja sen käsittelemien henkilötietojen suojan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti.

Mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

LAKIEHDOTUS

Laki **Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta**

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa annetaan Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen (2002/187/YOS) korvaamisesta ja kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1727, jäljempänä asetus, täydentävät säännökset.

2 §

Kansallinen jäsen

Asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kansallinen jäsen nimitetään määräaikaiseen virkasuhteeseen valtiosyyttäjäksi valtakunnansyyttäjän toimistoon. Jäsenen nimittämiseen ja kelpoisuusvaatimuksiin sovelletaan, mitä valtiosyyttäjän nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään.

3 §

Kansallisen jäsenen toimivalta

Kansallisella jäsenellä on Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 10 §:ssä tarkoitettu toimivalta Eurojustin toimivaltaan kuuluvissa asioissa.

Kansallinen jäsen voi toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä tai suostumuksella:

- 1) saattaa rikosasian Eurojustin käsiteltäväksi;
- 2) tehdä vieraille valtiolle rikosoikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön tai määräyksen;
- 3) päättää esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän toimivaltaan kuuluvan rikosoikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön ja määräyksen täytäntöönpanosta Suomessa;
- 4) päättää Eurojustin järjestämässä koordinoitukokouksessa tarpeelliseksi katsotun esitutkintatoimenpiteen suorittamisesta Suomessa; sekä
- 5) päättää luvan myöntämisestä valvottuun läpilaskuun tai sen koordinoimisesta Suomessa.

Kansallinen jäsen voi päättää 2 momentin 2–5-kohdassa tarkoitettua esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän toimivaltaan kuuluvasta toimenpiteestä kiireellisessä tilanteessa, jos hän ei saa yhteyttä viranomaiseen, jolla on toimivalta päättää toimenpiteestä. Ennen päätöksen tekemistä kansallisen jäsenen on oltava yhteydessä toimenpiteen täytäntöönpanosta vastaavaan viranomaiseen. Toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava viranomaiselle, jolla on toimivalta päättää toimenpiteestä, minkä jälkeen toimivalta päättää toimenpiteen jatkamisesta tai sen keskeyttämisestä on mainitulla viranomaisella.

4 §

Varajäsen

Asetuksen 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun kansallisen jäsenen varajäsenen tai varajäsenet määrää valtakunnansyyttäjän toimisto. Varajäsen toimii tarvittaessa kansallisen jäsenen sijasta. Varajäseneksi voidaan määrätä Syyttäjälaitoksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu syyttäjä.

Varajäsenellä on 3 §:ssä säädetty toimivalta, kun hän toimii kansallisen jäsenen sijasta.

5 §

Kansallisen jäsenen avustaja

Kansallisen jäsenen avustajan tai avustajat määrää valtakunnansyyttäjän toimisto. Avustaja toimii tarvittaessa kansallisen jäsenen sijasta. Avustajaksi voidaan määrätä Syyttäjälaitoksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu syyttäjä.

Avustajan toimikausi on viisi vuotta, ja se voidaan uudistaa.

Avustajalla on 3 §:ssä säädetty toimivalta, kun hän toimii kansallisen jäsenen sijasta.

6 §

Kansalliset yhteyshenkilöt ja koordinointi

Valtakunnansyyttäjän toimisto nimeää yhden tai useamman asetuksen 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kansallisen yhteyshenkilön, sekä vastaa artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kansallisen koordinoinnin järjestämisestä.

Kansallinen jäsen päättää asetuksen 25 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla 20 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden pääsystä Eurojustin asianhallintajärjestelmän tilapäisiin tietokantoihin. Pääsyn edellytyksenä on, että se on tarpeen kyseisten henkilöiden asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Valtakunnansyyttäjän toimisto päättää asetuksen 25 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla 20 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden pääsystä Eurojustin asianhallintajärjestelmän hakemistoon. Valtakunnansyyttäjän toimiston on ilmoitettava Eurojustille ja komissiolle tekemästään päätöksestä.

7 §

Yhteistyö kansallisten viranomaisten kanssa

Kansallisen jäsenen on viipymättä ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle tietoonsa tulleista seikoista, jotka liittyvät tai voivat liittyä Suomessa käsiteltävänä olevaan rikosasiaan.

Kansallisen jäsenen on viipymättä toimitettava vieraasta valtiosta saamansa rikosoikeudellista yhteistyötä koskeva pyyntö toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Jos kansallinen jäsen tekee Eurojustin toimivaltaan kuuluvassa asiassa pyynnön toimivaltaiselle

viranomaiselle asetuksen 8 artiklan 5 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa, kyseisen viranomaisen on käsiteltävä tällainen pyyntö ilman aiheetonta viivytystä.

8 §

Tietojen toimittaminen kansalliselle jäsenelle ja tämän oikeus käsitellä henkilötietoja

Rikosasian käsittelystä vastaavan viranomaisen on toimitettava kansalliselle jäsenelle asetuksen 21 artiklan 4–6 kohdassa sekä terrorismirikoksia koskevasta tietojenvaihdosta ja yhteistyöstä tehdyn neuvoston päätöksen 2005/671/YOS 2 artiklassa tarkoitettujen tietojen lisäksi muut välttämättömät tiedot, jotka ovat tarpeen Eurojustin tehtävien hoitamiseksi.

Mitä syyttäjän tiedonsaantioikeudesta säädetään Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 22 §:ssä, sovelletaan myös kansalliseen jäseneseen tämän hoitaessa asetuksen mukaisia tehtäviä.

Kansallinen jäsen saa käsitellä asian käsittelyssä Eurojustissa toimivaltansa nojalla saamia henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä, ja luovuttaa niitä salassapitosäännösten estämättä Eurojustille.

9 §

Luvan antaminen henkilötietojen siirtämiseen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle

Asetuksen 56 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettun ennakkoluvan henkilötietojen siirtämiseen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle voi antaa alkuperäisen siirron toteuttanut toimivaltainen viranomainen ottaen asianmukaisesti huomioon rikoksen vakavuuden, henkilötietojen alkuperäisen siirron tarkoituksen ja muut asiassa merkitykselliset seikat.

10 §

Eurojustia koskevat kansalliset päätökset ja ilmoitukset

Valtakunnansyyttäjän toimisto:

- 1) päättää asetuksen 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla kansallisen jäsenen varajäsenen ja avustajan tavanomaisesta työskentelypaikasta ja ilmoittaa tarvittaessa päätöksestä Eurojustille;
- 2) päättää kansallisen jäsenen varajäsenten ja avustajien lukumäärästä ja ilmoittaa Eurojustille ja komissiolle kansallisen jäsenen, varajäsenten ja avustajien nimittämisestä asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti;
- 3) päättää asetuksen 11 artiklan 7 kohdassa tarkoitettulla tavalla, lähetetäänkö Suomesta toinen henkilö vahvistamaan Eurojustin Suomen kansallista osastoa, jos Suomen kansallinen jäsen on valittu Eurojustin puheenjohtajaksi;
- 4) päättää asetuksen 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun päivystävän koordinaation järjestämisestä ja päivystävän koordinaation edustajille maksettavista palkkioista; sekä
- 5) voi määrätä asetuksen 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun kansallisen asiantuntijan määrääjäksi Eurojustiin.

11 §
Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 20   .

Tällä lailla kumotaan Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annettu laki (742/2010).

LAGFÖRSLAG

Lag om Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete

1 § *Lagens syfte*

Denna lag innehåller bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1727 om Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete (Eurojust), och om ersättning och upphävande av rådets beslut 2002/187/RIF, nedan *förordningen*.

2 § *Nationell medlem*

Den nationella medlem som avses i artikel 7.1 i förordningen utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid som statsåklagare vid riksåklagarens byrå. I fråga om utnämningen av och behörighetsvillkoren för medlemmen tillämpas vad som föreskrivs om utnämning av och behörighetskrav för statsåklagare.

3 § *Den nationella medlemmens behörighet*

Den nationella medlemmen har den behörighet som avses i 10 § i lagen om Åklagarmyndigheten (32/2019) i ärenden som hör till Eurojust.

Den nationella medlemmen kan på begäran eller med samtycke av den behöriga myndigheten

- 1) hänföra ett brottmål till Eurojust,
- 2) framställa en begäran eller order om straffrättsligt samarbete till en främmande stat,
- 3) besluta om verkställighet i Finland av en sådan begäran eller order om straffrättsligt samarbete som hör till förundersökningsmyndighetens eller åklagarens behörighet,
- 4) bestämma om utförande i Finland av en förundersökningsåtgärd som vid Eurojusts samordningsmöte har ansetts nödvändig, och
- 5) besluta om godkännande eller samordning av kontrollerade leveranser i Finland.

Den nationella medlemmen får i brådskande fall besluta om de åtgärder som avses i 2 mom. 2–5 punkten och som hör till förundersökningsmyndighetens eller åklagarens behörighet, om han eller hon inte når den myndighet som har befogenhet att besluta om åtgärden. Innan den nationella medlemmen fattar sitt beslut ska han eller hon kontakta den myndighet som svarar för verkställigheten av åtgärden. En anmälan om åtgärden ska omedelbart lämnas till den myndighet som har befogenhet att besluta om åtgärden, varefter den myndigheten har befogenhet att besluta om åtgärden ska fortsätta eller avbrytas.

4 §

Biträdande medlem

Den nationella medlemmens biträdande medlem eller medlemmar som avses i artikel 7.2 i förordningen utses av riksåklagarens byrå. En biträdande medlem får vid behov ersätta den nationella medlemmen. Till biträdande medlem får en i 7 § i lagen om Åklagarmyndigheten avsedd åklagare utses.

En biträdande medlem har i 3 § angivna befogenheter, när han eller hon fungerar som ersättare för den nationella medlemmen.

5 §

Assistent till den nationella medlemmen

Den nationella medlemmens assistent eller assistenter utses av riksåklagarens byrå. En assistent får vid behov ersätta den nationella medlemmen. Till assistent får en i 7 § i lagen om Åklagarmyndigheten avsedd åklagare utses.

Assistentens mandatperiod är fem år och den kan förnyas.

Assistenten har i 3 § angivna befogenheter när han eller hon fungerar som ersättare för den nationella medlemmen.

6 §

Nationella kontaktpersoner och samordning

Riksåklagarens byrå ska utse en eller flera nationella kontaktpersoner som avses i artikel 20.1 i förordningen samt svara för den nationella samordning som avses i artikel 20.3 i förordningen.

Den nationella medlemmen ska på det sätt som avses i artikel 25.2 i förordningen besluta om tillgången för de personer som avses i artikel 20.3 till tillfälliga arbetsregister i Eurojusts ärendehanteringssystem. En förutsättning för tillgången är att den behövs för att personerna i fråga ska kunna sköta de uppgifter som föreskrivs i förordningen.

Riksåklagarens byrå ska på det sätt som avses i artikel 25.3 i förordningen besluta om tillgången för de personer som avses i artikel 20.3 till indexet i Eurojusts ärendehanteringssystem. Riksåklagarens byrå ska underrätta Eurojust och kommissionen om sitt beslut.

7 §

Samarbete med nationella myndigheter

Den nationella medlemmen ska utan dröjsmål underrätta den behöriga myndigheten om sådana omständigheter som kommit till hans eller hennes kännedom och som har eller kan ha samband med ett brottmål som handläggs i Finland.

Den nationella medlemmen ska utan dröjsmål till den behöriga myndigheten för handläggning ge in en begäran om straffrättsligt samarbete som har kommit från en främmande stat. Om den nationella medlemmen i ett ärende som omfattas av Eurojusts behörighet ger in en begäran till den behöriga myndigheten i en situation som avses i artikel 8.5 i förordningen, ska myndigheten i fråga behandla en sådan begäran utan obefogat dröjsmål.

8 §

Överföring av information till den nationella medlemmen och dennes rätt att behandla personuppgifter

Den myndighet som svarar för handläggningen av ett brottmål ska utöver den information som avses i artikel 21.4–21.6 i förordningen samt i artikel 2 i rådets beslut 2005/671/RIF om informationsutbyte och samarbete när det gäller terroristbrott tillhandahålla den nationella medlemmen övrig nödvändig information som behövs för att fullgöra Eurojusts uppgifter.

Vad som föreskrivs i 22 § i lagen om Åklagarmyndigheten (32/2019) om en åklagares rätt att få information tillämpas också på den nationella medlemmen när denne sköter uppgifter i enlighet med förordningen.

Vid handläggningen av ärenden i Eurojust får den nationella medlemmen trots sekretessbestämmelserna använda personuppgifter som han eller hon har fått med stöd av sina befogenheter, och trots sekretessbestämmelserna utlämna dem till Eurojust.

9 §

Tillstånd för överföring av personuppgifter till ett tredjeland eller en internationell organisation

Ett i artikel 56.1 c i förordningen avsett förhandstillstånd för överföring av personuppgifter till ett tredjeland eller en internationell organisation kan beviljas av den behöriga myndighet som gjorde den ursprungliga överföringen med vederbörligt beaktande av brottets allvar, det ändamål för vilket personuppgifterna ursprungligen överfördes och andra relevanta omständigheter i ärendet.

10 §

Nationella beslut och anmälningar som gäller Eurojust

Riksåklagarens byrå

- 1) beslutar på det sätt som avses i artikel 7.2 i förordningen om den ordinarie arbetsplatsen för den biträdande nationella medlemmen och assistenten till den nationella medlemmen och underrättar vid behov Eurojust om beslutet,
- 2) beslutar om antalet biträdande nationella medlemmar och assistenter till den nationella medlemmen och underrättar Eurojust och kommissionen om utseendet av den nationella medlemmen, biträdande nationella medlemmar och assistenter till den nationella medlemmen i enlighet med artikel 7.3 i förordningen,

- 3) beslutar på det sätt som avses i artikel 11.7 i förordningen huruvida ytterligare en person ska utstationeras från Finland för att förstärka Finlands nationella enhet, om Finlands nationella medlem valts till ordförande i Eurojust,
- 4) beslutar om arrangemangen för den joursamordning som avses i artikel 19.2 i förordningen och om de arvoden som ska betalas till joursamordningsrepresentanterna, samt
- 5) får besluta om utstationerande av en i artikel 19.2 i förordningen avsedd nationell expert på viss tid i Eurojust.

11 §
Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om genomförande av vissa bestämmelser i beslutet om Eurojust (742/2010).

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-259-778-6 (PDF)